

EGY PÉNZTÁRLOPÁSI ESET KINYOMOZÁSA.

Az 1889. év deczember hó 22. és 23-ika közötti éjjén Szegeden Kátai Istvánnak a Széchényi-téren, közvetlen a városháza közelében, a Zsótér-féle épületben lévő cipész-boltját ismeretlen tettesek álkulccsal kinyitották és körülbelül 25 pár különféle női és férfi topánt elloptak, s a válaszfalat, mely a Maár Gyula lutri és dohánytőzsde helyiségét választotta el, áttörték, ez utóbbi bolthelyiségbe az így nyert áttörésen át behatoltak, annak az utczára nyíló ajtaját a zárból bent hagyott kulccsal kinyitották és az ott elhelyezve volt Wertheim-féle pénzszerényt kihengerítve, a ház előtt várakozó kocsira feltették és elvitték.

A szerényben 500 forint készpénz, tetemes mennyiségű ezüst evőeszköz, egy értékes, három gyémántkövel diszitett arany karperecz és körülbelül 18,000 forint értékű értékpapír volt elhelyezve. Tettesek ez alkalommal még mintegy 150 forint értékű szivarárút is vittek magukkal.

A városi rendőrség a helyszíni szemlét meg-

ejtván, a nyomozást megindította, melynek során az elloptott pénzszerényt feltörve, a «Makos»-erdő felé vezető útszélén, trágyával befödve, megtalálta. A pénzszerényben a 18,000 forintot kitevő értékpapírok a tettesek által visszahagyatnak. Ugyanazon helyen egy jobb kézre való egyujjas gyapjú-keztű is találtatott.

A rendőrség az eddig szerzett tapasztalatok után indulva, azon véleményt táplálta, hogy a betöréses lopást vagy szegedi felsőtanyai közártalmúak követték el, vagy pedig a gáztetteiről hirhedt dorozsmai illetőségű Rozsa Zakhár kisteleki czinkostársaival együttesen hajtotta végre, mely föltevés téves voltát azonban igazolta az ez irányban vezetett nyomozás teljes eredménytelensége.

Tyll László főhadnagy, szegedi szakaszparancsnok, a rendőrség által az esetről értesítve, a helyszíni szemlét megtartván, azon meggyőződésre jutott, miszerint a szóban forgó betöréses lopást e téren tapasztalattal, szakavatottsággal bíró gonosztevők követték el; tehát oly irányban indította meg működését, hogy a tetteseket a notorius gazemberek között kezdte kutatni.

Tyll László főhadnagy, ki hivatását nemcsak előszeretettel tölti be, de szakértelemmel, igazi buzgalommal működik a közbiztonsági szolgálat terén, ez alkalommal is bebizonyította jeles nyomozási képességét.

Ugyanis már előzőleg neszét vette annak, hogy a Geiger-féle negyedmillió lopás tettesein kívül a vidéken még egy másik banda is szervezkedett, mely pénztárlopásra törekszik s szorgos utánjárás útján megtudta, hogy Farkas János hódmezővásárhelyi és Bartucz József szegedi illetőségű pancsovai lakos, hirhedt betörők is ezen bandához tartoznak. Ezen egyének a Geiger-féle negyedmillió lopás bűnesetének tárgyalásakor a kir. törvényszék tárgyalási termében igen gyakran voltak jelen.

Tyll László főhadnagy szóbeli indítványára a szegedi rendőrkapitányi hivatal a hódmezővásárhelyi rendőrkapitányságot táviratilag megkereste aziránt, puhatolná ki, vajjon Farkas János a betörés éjjelén otthon volt-e vagy nem, mely megkeresésre azon távirati értesítés érkezett vissza, hogy a szóban forgó egyén a jelzett éjszakát otthon töltötte és erre vonatkozó alibijét minden kételyt kizárólag beigazolta. A rendőrség Tyll főhadnagyt ezen körülményről értesítette, kijelentvén egyszersmind, hogy gyanuja a bűntett elkövetését illetőleg egyáltalában senkire sincs.

Tyll főhadnagy ezek után megkezdte működését s legelőször is kiszállt Dorozsmán, a hol személyesen meggyőződött, hogy Rozsa Zakár a rendőrség által a betörés elkövetésével alaptalanul gyanúsítottatott. Még ugyanaz nap, vagyis de-

cember 23-án Hódmező-Vásárhelyre utazott és a rendőrség ellenkező állításával szemben megállapította, miszerint Farkas János a betörés éjjelén nem volt Vásárhelyt, de megtudta még azt is, hogy a többször megnevezett Farkas János Bartucz Józseffel az ottani «Szarvas» vendéglőben a közelmúltban találkozott. Tyll főhadnagy ottani működése egyelőre kimerítve lévén és miután az őrsparancsnokot Farkas Jánosnak figyelemmel való kísérése iránt a kellő utasításokkal ellátta, Szegedre visszautazott.

Deczember 25-én Tyll főhadnagy a szegedi rendőrkapitánytól egy rendőrt kért, a ki Bartucz Józsefet ismeri, mely célból Nagy Ernő rendőr lett rendelkezésére bocsátva és miután Szabó András szegedi őrsbeli csendőrt maga mellé vette, elindult a gyanúsított kinyomozására.

Deczember 27-én a nyom Szabadkára vezetett, itt a helyi rendőrség igénybe vételével a legszorosabb kutatás ejtetett meg — azonban eredmény nélkül. Tyll főhadnagy ez eredménytelen nyomozás után akként combinált, hogy Bartucz a lopásból reá eső részt valószínűleg kivette és a karácsonyi ünnepekre hazautazott Pancsovára; tehát 28-án reggel négy órakor Szabadkáról, a nyomozást folytatandó, Szabó András csendőr és Nagy Ernő rendőrrel Pancsova felé utazott. Mint-hogy azonban Zimonyba megkésve érkezett és a nagy jégzajlás miatt a Dunán este átkelnie

lehetetlen volt, ugyanott megháltak. 29-ikén reggel öt órakor az utazást folytatva, délelőtt kilencz órakor Pancsovára megérkezett, a keresett utáni nyomozást azonnal megkezdette és két órai szorgalmas munka után Bartucz József már letartóztatva, őrizet alá vétetett.

A letartóztatott lakásán megejtett házkutatás során egy akkor levágott sertésnek húsa, zsírja, egy új kabát, egy új sapka, egy pár új csizma találtatott, mely tárgyak honnan szerzése iránt Bartucz és felesége kikérdeztetvén, a nyert feleletekből megerősítést nyert az a gyanú, hogy benne a szegedi pénztárlopás egyik tette lett letartóztatva.

A folytatólagos nyomozás során megállapított még, miszerint Bartucz a lopás ideje óta 31 forint adósságot fizetett, a sertést is ugyanazon idő óta vásárolta 37 forintért készpénz fizetés mellett, továbbá hogy Bartucz a lopás éjjelén Szegeden volt és hogy a nála előtalált útlevéllal másnap, azaz december 30-án Szerbiába akart utazni. Ezek után letartóztatott, a nélkül, hogy az okról értesített voltna, Szegedre kísértetett, hová 31-én megérkezve, a városház börtönébe záratott, de Tyll főhadnagy által még ugyanaz nap délután behatóan kikérdeztetett, a mi azonban eredményhez egyelőre nem vezetett.

A letartóztatott makacsságának és agyafurtság-

ának jellemzéseül felemlítjük, miszerint a rendőrségi jegyző, ki az öt óra hosszan tartó kikérdezésnek tanuja volt, ezen kikérdezés befejezése után Tyll főhadnagynak kijelentette, miszerint a tapasztaltak után határozott meggyőződése az, hogy Bartucz a szóban forgó pénztár-lopásban nem bűnös.

1890 január 1-én a kikérdezés folytattatván, gyanúsított előadta, hogy ő december 20., 21. és 22-én éjjel-nappal mindig Makón tartózkodott egy háznál, melyet bár megmutatni képes, de a tulajdonost megnevezni nem tudja; ennek folytán január 2-án Szabó András csendőrrel Bartucz Makóra szállítandó, a vasúthoz kísértetett, hol Tyll főhadnagy megmagyarázta neki, hogy terve nem fog sikerülni, mert majd ott, midőn a házat megmutatja, oda be nem megy, hanem a városházánál kell neki megmagyarázni, milyen ember az azon házban lakó és több egyén lesz Makón elébe állítva, kik közül az illetőt ki kell választania; s ekkor, midőn már Makóig a jegyek meg is voltak váltva, oda nyilatkozott, hogy ő nem Makón, hanem Kisteleken volt Becski és Nemes hirhedt közártalmúaknál. Kistelekre szállittatván tehát, ott az általa megnevezett tanúkkal szembesítettett, de azok valótlannak bizonyították Bartucz állítását. Ezután belátva, hogy czélt nem érhet, kijelentette, hogy megmondja az igazat: folyó hó 22-én éjjel Szegeden

Farkas János, id. Dudás János, ifj. Dudás János és ő a Zsótér-ház alatti betöréses lopást közösen követték el oly formán, hogy arra nézve megelőzőleg Farkas Jánossal megállapodva, ez társaival a Dudás János kocsiján két lóval szombaton délután Makón át a Tiszán, a szegedi hidon keresztül jöttek, ő a hídfőnél várta őket és így azon éjjel a Farkas János által magával hozott álkulccsal a Kátai üzlet ajtaját kinyitva, onnan a cipőket egy zsákba, valamint a lutris boltból a szivarokat egy másik zsákba rakva kihozták s a Dudás kocsijára tették. Ezután a Wertheim-szekrényt hozták ki, melyet négyen úgy tettek a kocsira, hogy Farkas János a boltból egy széket hozott ki, mely bőrrel volt fedve, azt a kocsi hátuljához tették és a pénztárt előbb ezen székre, onnan a kocsira emelték.

Ez idő alatt a piacon keresztül egy férfi jött, úgy őket, valamint ők is azt észre vették; mint-hogy ez a férfi közvetlen mellettük ment el, ők, nehogy felismerhetők legyenek, a pénztár mellől a kocsi oldalához húzódtak. Ezután kihajtottak a takarékpénztár-épület mellett a csongrádi sugárúton a «Makkos»-erdő felé, a szekrényt a magukkal hozott esákannyal feltörték s belőle a tárgyakat Farkas János szedte ki, mialatt Bartucz gyufákat gyújtogatott s úgy világított. Ezután az értékpapirokat a pénztárba visszahelyezték és egy darabig kocsin visszafelé hozták, míg egy

rakás trágya mellett a kocsiról ledobták, ott trágyával eltakarták és visszajöttek Szegedre, honnan, mivel már ekkor különben is 5—6 óra között volt az idő, három társa ugyancsak a hidon át távozva, a lopott tárgyakat magukkal vitték. Ő azonban Szegeden maradt és reggel a reá eső pénzösszezből Holczernél egy kabátot, egy szücsnél sapkát, egy cipésznél csizmát vásárolt és gyalog Horgosra ment, onnan vonattal Szabadkán át Zimonyba és onnan egy borcsai kocsival Pancsovára utazott családjához, otthon egy serstést vásárolt a pénzből s adósságot fizetett.

Tyll főhadnagy ezek után Fehér Ignác őrmester, makói őrsparancsnokot, ki mindkét Dudást egy alkalommal épen akkor fogta el, mikor rabolni indultak és ellenök nyomozást is vezetett és Heffner Jakab őrmester, kisteleki őrsparancsnokot, valamint a nyomozásnál folytonosan vele közreműködött Szabó András csendőrt maga mellé vette, január 4-én este Vásárhelyre elindult s ott még azon éjjel a szükséges intézkedéseket megtéve, id. Dudás Jánost, ifj. Dudás Jánost és Farkas Jánost, mindannyian hirhedt veszélyes közártalmúakat kézrekerítette.

A letartóztatottak házainál motozást tartva, id. Dudás Jánosnál, ki fiával, ifj. Dudás Jánossal közösen egy házban lakott, előtaláltatott a két ló és kocsi, melyen a pénztárt elvitték; a kocsin világosan meglátszottak a pénztár szétveréséből

keletkezett nyomok; ezenkívül megtaláltatott a feltört pénztár mellett hátramaradt keztyű párja, valamint a csákány nyele, ifj. Dudás János zsebében a dohányzacskóban az összetört szivarokból pipadoháynak megvágott apródohány; Farkas Jánosnál szintén találtatott szivarból összevágott pipadohány és a vele egy házban lakó testvérének, Farkas Rozálnak a lábain egy pár everlasting női cipő, melyet Kátai István káros sajátjának ismert fel. Így Farkas Rozál is letartóztatva, január 6-án mindannyian Szegedre szállítottak és ideiglenes megőrzés végett a városháza börtönének külön zárkáiba elzárattak.

A vizsgálat további folyamán Bartucz József megnevezte azon helyet, hol társai a lopott tárgyakat Vásárhelyen elrejtették; tehát január 7-én Tyll főhadnagy ismét Vásárhelyre utazott, azonban a keresett tárgyak feltalálhatók nem voltak, minek folytán 8-án a letartóztatott bűnösök a bűnjelvényekkel együtt, tényvázlat mellett, a szegedi kir. törvényszéknek átadattak.

A nyomozás során bebizonyult, hogy az összes lopott tárgyak az oknál fogva nem voltak feltalálhatók, mert a szegedi rendőrségtől kiszivárgott, miszerint a nyomozást Tyll főhadnagy vezeti s hogy a büntetett Bartucz József gyanúsított; minthogy pedig Farkas János összes szabad idejét a kávéházakban tölti, a szegedi lapokban közzétett ezen körülményt olvasta és

tartva attól, hogy Bartucz elfogatása esetén a lopott tárgyak rejtélyét elárulhatja, azokat más helyre rejtette el; ezt bizonyította azon körülmény is, hogy midőn 6-án a vásárhelyi tettesek Szegedre beszállítva, a város foghelyiségének külön zárkáiban elhelyeztettek, Boros Sándor őrsvezető és Fehér Ignác őrmester a foglyok tudtán kívül a foghelyiség folyosóján voltak és hallották, midőn ifj. Dudás János Bartucz Józsefet arra kérte, hogy ne ismerjék egymást szembesítés esetén, midőn pedig Bartucz azt mondta Dudásnak, hogy látha megtalálják a tárgyakat és a csákányt, Dudás oda nyilatkozott, hogy attól ne féljen semmit, el van már az téve úgy, hogy nem fogják megtalálni.

A csendőrségi szolgálati utasítás 24. §-a szerint «a csendőr köteles arra törekedni, hogy azon járásban, a melyben működni hivatott, lehetőleg beható és részletes helyi és személyi ismereteket szerezzen, mert ezek által szolgálati kötelességeinek teljesítése lényegesen könnyítettetik.»

Az általános szolgálati határozványok VII. 22. pontja ugyancsak azt mondja, «miszerint helyi és személyi ismeretre a csendőrnek a legkiterjedtebb mérvben van szüksége, hogy felelősségtérhes és sokoldalú szolgálatának teljes mérvben megfelelhessen; ezeket tehát okvetlenül meg kell szereznie, mert e nélkül a csendőrségi szolgálat eredményes teljesítése nem képzelhető».

Kézikönyveink itt hivatott rendelkezéseinek nagy fontosságát minden csendőr ismeri, de a most leírt eset is hozzájárul annak bizonyításához, mert Tyll László főhadnagy csakis a személyi viszonyok kiterjedt és alapos ismerete folytán érhetette el oly gyorsan a fentebbiekben vázolt szép eredményt.

A HELYI RENDÉSZETI ÜGYEKRŐL.

A helyi rendészeti ügyek szigorú ellenőrzése és pontos kezelése a közbiztonsági szolgálatra nagy befolyással lévén, szükséges, hogy a csendőr a szervezeti utasítás 3. §-ának utolsó bekezdését, mely szerint «helyi rendészeti ügyekben a csendőrség csakis felügyelő és a községi közegeket támogató segédkezésre van hivatva», behatóan tanulmányozza, teljesen megértse, legapróbb részleteiben megismerje, hogy ezen sajátos és a körülmények által annyira módosuló szolgálatot megfelelően elláthassa.

A helyi rendészeti ügyek sajátosságai és természetük szerint a következő főcsoportokba oszthatók:

I. Orvos-rendőri, illetve egészségi ügyek az embereknél.

II. Orvos-rendőri, illetve egészségi ügyek az állatoknál.

III. Az ember és állat élete és testi épségének megóvása.

IV. Vagyonbiztosság.

V. Köztisztaság.

VI. Közsérend, rend és nyugalom.

VII. A helyi rendészeti ügyekre vonatkozó egyéb törvények és szabályok betartása fölötti őrködés.

Az I. csoportba sorolandó:

1. Járványos és ragályos betegségek fellépése esetén a közigazgatási hatósághoz jelentéstétel;

2. ellenőrzése annak, hogy járvány vagy fertőző betegségek eseteiben az orvosi intézkedések szigorúan betartassanak;

3. azon hatósági intézkedések fölötti ellenőrködés, melyek a védhimlő-oltásra vonatkozólag megtétettek;

4. ellenőrzése annak, hogy a mészárosok csakis orvosilag vagy állatorvosilag megvizsgált és ezek által egészségesnek, élvezhetőnek talált húst mérjenek;

5. ellenőrzése annak, hogy egyéb élelmi és élvezeti cikkek kártékony és az egészségre egyébként hátrányos alkatrészeket ne tartalmazzanak;

6. felügyelése annak, hogy víziszonyban szenvedő vagy abban gyanus állatok által megmart egyének orvosi ápolás alá vétessenek, esetleg gyógyintézetbe küldessenek;

7. felügyelése annak, hogy a községben, vagy annak közelében, avagy folyóvizekben kender és len ne áztattassék.

II. Csoport.

1. Járványos vagy ragályos betegségnek az állatok közötti fellépése esetén a közigazgatási hatóság értesítése;

2. felügyelése annak, hogy az állatorvosnak a ragály továbbterjedését gátló rendelkezései pontosan betartassanak;

3. veszélyes kórtünetek észlelése esetén — még azon esetben is, ha azok nem járványszerűleg lépnének fel — mint például lovaknál a takonykór, lépfene, bőrféreg, szarvasmarhánál lépfene, száj- és körömfájás, sertések között az orbáncz stb. azon intézkedések megtétele, hogy a beteg vagy gyanus állatok állatorvosilag mielőbb megvizsgáltassanak, de addig is az egészségesektől szigorú elkülönítésben tartassanak;

4. felügyelése annak, hogy víziszonyban szenvedő állatoktól megmart állatok megfigyelés alatt szigorú elkülönítésben tartassanak és a hasonló betegségben szenvedők kiirtassanak;

5. ha valamely házi állatnál a víziszony kórtünetei mutatkoznának, a tulajdonosok, lakosok, esetleg a szomszédok is figyelmeztetendők a fenyegető veszélyre; a kellő óvintézkedések megtétele és a hatóságnak az eset, valamint az addig megtett intézkedések is bejelentendők.

III. Csoport.

1. Felügyelése annak, hogy a községben és annak határában káva nélküli kutak és fedetlen vermek ne legyenek;

2. hidak, bürük (pallók) jó karban tartassanak s azoknak, különösen a bürüknek alkotása olyan legyen, hogy használatuk ne járjon életveszéllyel;

3. roskadozó vagy dűledező épületekből a bennlakóknak kilakoltatása iránti jelentéstétel;

4. elkóborolt gyermekeknek haza vagy a községházához való vezetése;

5. veszélyes helyen felügyelet nélkül hagyott gyámoltalan gyermekeknek, a körülményekhez képest, a veszélytől való megóvása;

6. gyermekeknek vagy felnőtteknek állatokkal való pajkos ingerkedése és az állatkinzásnak megakadályozása.

IV. Csoport.

1. Felügyelése annak, hogy tüzes hamut vagy pernyét padlásra, szemétdombra vagy olyan helyre, a hol abból tűz támadhat, ne hordjanak;

2. éjjel fedetlen világítóval ne járjanak;

3. hordás és cséplés idejében — ha az hatóságilag is tiltva van — égő pipával, szivarral az utcán, boglyák és kazlak közelében s általában tűzveszélyes helyeken ne járjanak;

4. tűzveszélyes kéményeknek a hatósághoz való bejelentése;

5. ellenőrzése annak, hogy a hatóságilag elrendelt egy tartály víz, csáklya, lajtorja készletben tartassék.

V. Csoport.

1. Felügyelni arra, hogy az utcák, terek és közutak környékei lehetőleg tisztán tartassanak;

2. szemét, trágya csakis az e célra kijelölt helyekre hordassék;

3. elhullott állatok és állatok hullarészei elásassanak;

4. községeken átvezető útárkokba bármit beledobni, belehányni tilos; és ha ezen árok egy-szersmind levezető csatornául is szolgál, oly karban tartassék, hogy a víz lefolyása meg ne rekedjen;

5. szemérmet sértő cselekedetek megakadályozása.

VI. Csoport.

1. Éjjeli örök örködése feletti ügyelet;

2. éjjeli csend és nyugalomnak megőrzése;

3. országos vásárok, búcsúk, népgyűlések és nyilvános mulatságok alkalmával a csend és rend fentartása.

VII. csoport.

1. Korcsmai zárórak betartása;
2. mértékek ellenőrzése;
3. tiltott fonóházak feloszlataása;
4. nem engedélyezett nyilvános táncmulatságok feloszlataása.

*

A csendőrség befolyása a helyi rendészeti ügyekre a következőkben körvonalazható:

1. Rendezett tanácsú városokban és
2. nagyközségekben, melyek élén hivatásuknak megfelelő előljárárság áll és melyek szervezeti utasítás értelmében — helyi rendészeti ügyekben csakis felügyelő és a községi közegeket támogató segédkezésre van hivatva; azonban lényegesen különbözik a csendőrség ez irányú teendője
3. kis községekben, melyeknek rendőrsége egyáltalában nincs és élükön oly bírák s előljárársági tagok állnak, kik az írás és olvasás tudományában nem jártasak, szóval, a hol a törvények és szabályok betartása fölötti örködésre hivatott egyének ebbeli feladatuknak megfelelni sem nem bírnak, sem nem igen iparkodnak; ily helyeken a helyi rendészeti ügyek terhe csaknem egészen a csendőrség vállára nehezedik.

A csendőrségnek tehát az 1. és 2. pontok alatt megjelölt helyeken ez irányú feladata abból áll,

hogyminden alkalommal, midőn r. t. várost vagy nagyközséget szolgálatilag érint, — ha azt szolgálati viszonyai megengedik, rendes szolgálat teljesítése alkalmával azonban okvetlenül, — azok leportyázása alkalmával győződjek meg arról, vajjon a helyi rendészeti ügyek végeztetnek-e? — Az észlelt netaláni mulasztásokat feljegyzi s hátrányos tapasztalatait a rendőrkapitányi hivatalnak, illetve községi előljárárságnak tudomására hozza és bevonulásakor őrsparancsnokának a történekről jelentést tesz; jegyzeteit — a talált hiányokról — azonban elteszi és legközelebbi alkalommal meggyőződik arról, hogy mennyiben lettek megszüntetve a közelmúltban észlelt mulasztások? — Ha a hiányok pótolvák, minden további eljárás megszűnik, ellenkező esetben a járőr a tapasztalt mulasztásokról körülményes jegyzeteket készít, bevonulásakor őrsparancsnokának pontos jelentést tesz s ennek alapján az őrsparancsnokság jelentését az illetékes hatósághoz megteendi.

A csendőrség tehát általánosságban és rendes viszonyok között r. t. városokban, valamint szervezett rendőrséggel bíró nagyközségekben helyi rendészeti ügyekben egyedül és önállóan nem járhat el; csakis ha a mulasztásból kár, hátrány vagy veszély keletkezhethetné, tartozik a járőr ily ügyekben önállólag és azonnal fellépni.

Ha apróra széjjel szedve részletezzük a helyi

rendészeti ügyek körüli teendőket, be fogjuk látni, hogy az a közbiztonsági szolgálattól teljesen különböző, sok esetben aprólékos, kicsinyes dolgokból álló, de a közbiztonságra nézve mégis nagy befolyással levő szolgálat s így méltatni fogjuk a szervezeti utasításnak többször hivatolt azon bölcs intézkedését, hogy a helyi rendészeti ügyeket ne végezze a csendőr, mivel az nem tartozik a tulajdonképeni közbiztonsági szolgálathoz, de felügyelje és ellenőrizze azt, mert azzal lényegében mégis szorosan összefügg. Célirányos ezen intézkedés különben még azért is, mivel a csendőr tekintélyének a kicsinyes dolgokkal való foglalkozás inkább válik hátrányára mint előnyére, ennél fogva oly helyeken, a hol arra a hatósági közegek megvannak, szorítkoznak a csendőr a helyi rendészeti ügyek felügyelésére és a községi közegeknek ezen ügyek elintézése körüli támogatására s akkor e téren sem szabályainkkal, sem a hatóságokkal ellentétbe nem keveredik, szolgálatával meghasonlásba nem jut és végre az annyira fontos közbiztonsági szolgálattól — oly szolgálatok teljesítése által, melyek más arra hivatott közegek által végzendők — el nem vonatik.

Az eddigiek után megvilágítandó, a csendőrnek a községi közegek támogatása és segítése alkalmával követendő eljárása.

Ezen szolgálatnál irányadóul a csendőrségi

szolgálati utasítás 63. §-a tekintendő, mely világosan kimondja, hogy a csendőrség a községi közegeket helyi rendészeti ügyekben támogatva, csak akkor lép fel, ha azok eme szolgálatuk keresztülvitelére elégteleneknek bizonyultak.

Bárha általánosan ismert tény, hogy minden egyes esetre külön-külön szabályt felállítani nem lehet, mégis ezen szolgálat mikénti ellátása legalább általánosságban az alábbiakban van körvonalozva.

A helyi rendészeti ügyekben eljáró csendőrségi járőr legtöbb esetben a segélyszolgálati járőr magatartására szorítkozik, vagyis egy községi előjárósági tagot vagy közeget — de minden körülmények között lehetőleg értelmes és a nép előtt tekintélylyel bíró egyént — mint bizalmi egyént maga mellé véve oldja meg feladatát. Például: korcsmai zárórák ellenőrzésénél a járőr a bizalmi egyént a zárórát túllépő korcsmába beküldi és a korcsmárost a záróra betartására figyelmezteti. Ily esetekben, ha veszély vagy baj nincs, a járőr a korcsmába be sem megy (ha az nem rossz hírben álló korcsma) és ha a figyelmeztetésnek megvolt a kellő eredménye, a járőrnek ez ügyben más teendője nincs, mint bevonuláskor az esetet őrsparancsnokának bejelenteni, ki a maga részéről jelentését a közigazgatási hatóságnak megteszi.

Mínthogy a csendőrnek különösen szeszest italt

élvezett egyénekekkel szemben tapintatosnak kell lennie, a korcsmai zárórák körüli eljárásánál az erélyt az eszélyességgel akként kell párosítania, hogy az még látszatával se birjon a durvaságnak vagy hatalmaskodásnak; hisz tapasztalatból tudjuk, hogy észszel és tapintatossággal hasonló esetekben leginkább éjük el a kívánt czélt, — de e tapintatnak nem csupán a csendőr fellépésében, hanem közvetve gyakorolt befolyásában is kell nyilvánulni, mert például ha a járőr a korcsmában mulató valamely társaságnak a beküldött bizalmi egyén által azt izenné, hogy: «a csendőr járőr itt van, a záróra ideje elmúlt, a korcsmából azonnal távozzék mindenki és a korcsma rögtön bezárassék, mert különben ilyen s ilyenek lesznek a következmények»; az ilyen izenet, különösen fenyegető hangsúlyozással előadva, inkább daczot, mint engedelmességet szülhet; de ha az izenet körülbelül így hangzik: «a csendőr-járőr a záróra betartását ellenőrzi, és miután a záróra elmúlt, a vendéglőst a járőr annak betartására figyelmezteti»; ez ellenszegülési hajlamot senkiben sem kelthet.

A záróra ellenőrzése körül még kétféle eljárása lehet a csendőr járőrnek és pedig: ha a mulatók között véres verekedés veszélye forog fenn, vagy ha azok a korcsmáros felhívására a korcsmából eltávozni nem akarnának. Első esetben a járőr a bizalmi egyénnel a korcsmahelyi-

ségbe belép és azt — szükség esetén karhatalmilag — kiűriti; a második esetben, ha t. i. verekedéstől vagy egyéb veszélytől tartani ok nincsen, az eltávozni vonakodók neveit és lakását feljegyzi, kik aztán az őrsparancsnokság részéről a hatóságnak feljelentetnek.

Oly községekben, hol az erkölcsök lazultak, hol a fiatalság rakoncztalan és — bárha csak pajkosságból is — csinyek elkövetésére, élelmi és élvezeti cikkek lopására hajlandósággal bir, a fonóházak a közigazgatási hatóság ez értelmű felhívása alapján nem türendők, mert a tapasztalat bizonyítja, hogy az ily házak voltak sok esetben a tiltott cselekmények melegágyai.

Minthogy pedig a hatóságok idevágó tilalmai sok esetben kijátszatnak s a tiltott fonóházak nem ritkán az éjjeli örök oltalma alatt tartatnak fenn oly módon, hogy ezen örök a csendőr-járőr megérkezését idejekorán hírül adják, mire a fonóház kiürül, esetleg a járőr elvonulásáig elsötétítvén, teljesen lecsendesedik, szükséges, hogy a csendőrség a helyi rendészeti ügyek ezen ágával behatóan foglalkozzék.

Az ily tiltott fonóházak kiűritése akként történik, hogy a járőr valamely bizalmi egyénnel a helyiségbe bemegy, a jelenlevőket szétoszlásra felhívja és ha egyéb megtorlandó cselekmény nem forog fenn az előtalált vendégek ellen, minden további eljárás megszűnik, azonban a helyi-

ség tulajdonosa, illetve a tiltott fonóház fentartója, a járőr jelentése alapján, az örsparancsnokság által a hatóságnak feljelentetik.

Szükséges megjegyezni, mikép a járőr hasonló esetekben óvatossággal járjon el; legyen erélyes és tapintatos, de ne durva vagy henczegő, mert éjjeli időben esetleg duhaj legényekkel lévén dolga, valamely túlkapás vagy elővigyázatlan elbizakodottság könnyen káros, esetleg végzetes következményekkel járhatna.

A táncmulatságok nem ritkán verekedéssel, de majdnem kivétel nélkül az általános éjjeli nyugalom nagymérvű megzavarásával végződnek és így igen kívánatos, hogy a községek e részben is ellenőriztessenek; az oly táncmulatságok, melyek hatósági engedély nélkül tartatnak, nem türendők, illetve szétoszlátandók. A nem engedélyezett táncmulatság szétoszlátása akként történik, hogy a járőr bizalmi egyénnel a helyszínére megy és miután felhívására a táncz helyiség tulajdonosa a hatósági engedélyt előmutatni nem képes, az illetőt a mulatság beszüntetésére felhívja; ha ezen felhívásnak elég tétetett, csupán csak a mulatóhely tulajdonosa ellen marad fenn azon eljárás, hogy a hatósághoz feljelentésék. Ha azonban a járőr eljárása ellenszegülésre találna, akkor karhatalmilag lép fel, az ellenszegülőket letartóztatja vagy a körülményekhez képest az illetékes hatóságnak feljeleníti.

Magától értetődik, hogy a járőrnek ezen eljárása is — a már ismert okoknál fogva — minden durvaságtól, henczegéstől ment, tapintatos, a mellett ha szükséges, erélyes is legyen.

Ha a csendőrség országos vásárok, búcsúk, népgyűlések, nyilvános mulatságok alkalmával a törvényes rend fentartása, a személy- és vagyonbiztonság fölött való örökös céljából igénybe vétetik, ebbeli szolgálatát mindenkor a helyi rendészeti ügyeknél követendő eljárás szabályozza, vagyis ott, hol községi rendőrök vannak, a csendőr azok támogatására szorítkozik és csak akkor lép fel, ha azok a zavar elnyomására vagy az ügyben való eljárásra elégtelenek.

Oly helyeken, hol rendőrség nincs, a járőr községi közegeket vesz maga mellé és ezen bizalmi egyénnel együtt teljesíti a helyi rendészeti ügyek közé tartozó fentebb megjelölt szolgálatokat.

Szolgáljon zsinórmértékül a járőrnek a hasonló szolgálatok teljesítése alkalmával a *teljes józan-ság, komoly magaviselet, észszerű, higgadt, tapintatos eljárás, szigorú tartózkodás aprólékos, kicsinyes és általában oly dolgokba való beavatkozásoktól, melyek reá és szolgálatához nem tartoznak.* A tapasztalat és számos szomorú példa bizonyítja, hogy szeszes ital élvezése, durvaság, henczegés, helyén nem levő oktalan beavatkozás, tapintatlan nyers modor sok szerencsétlenségnek volt már kútforrása.

Az éjjeli csend és nyugalom fölött a járőr akként őrökdi, hogy a község leportyázása alkal-mával a csendháborítókat nyugalomra inti; a figyelmeztetésre nem hajlók szükség esetén a községházához elővezetendők és ellenük bűnös-ségükhöz képest lesz eljárandó.

Itt megjegyeztetik, hogy e részben a járőrnek a túlkapásoktól szigoruan tartózkodni kell; né-mely járőr csendháborítást lát abban, ha valaki a késő éjjeli órákban az utcán megy, vagy du-dolva, füttyörészve az utcán mutatkozik, esetleg — miként az faluhelyt szokás — valamely ház előtt beszélgetésre, tréfára, játékra összegyülekeznek. Hasonló esetek rendes viszonyok között el nem tilthatók és az ily ártatlan mulatságokba való beavatkozás nemcsak jogtalan, de valósággal ellenszenvet, gyűlölséget szül úgy a testület, mint annak egyes tagjai iránt.

Az éjjeli őrök ellenőrzése egyike azon helyi rendészeti ügyeknek, mely a közbiztonsági szol-gálatra fölötte fontos befolyással van s így azzal szoros összefüggésben áll, miért is a csendőrség által szigorú pontossággal kezelendő. A köve-tendő eljárás körülbelül a következőkben kör-vonalazható: ha a járőr valamely községbe az éjjeli órákban megérkezett, mindenekelőtt arról szerez tudomást, kiküldettek-e czirkáló rendőrök, illetve kiállítottak-e éjjeli őrök? Igenlő esetben egy bizalmi egyént maga mellé véve, az őröket

őrökösük közben szolgálatuk teljesítésére és magatartásukra. nézve ellenőrzi Sok helyt, külö-nösen kisebb községekben elegendőnek tartják, ha az éjjeli őrök a községházánál virrasztanak, ez semmi esetre sem felelhet meg az éjjeli őrkö-désre fontos feladatának. Az éjjeli őrökösre ki-rendelt egyének az egész község fölötti őrökösre lévén kötelezve, feladatuknak csak úgy felel-hetnek meg, ha a községben folyton portyázva őrökösnek, de nemcsak a község főbb utcáin, hanem a legszélsőbb házak körletein, a kertek aljában is kell portyázniok, mert máskülönben működösük csak félrendszabály volna.

A hanyag vagy kötelességet nem teljes pon-tossággal végző éjjeli őrök minden körülmények között feljelentendők.

Az *I. csoport* 1., 2., 3., 4., 5. és 6. pontjai alatt felsorolt ügyeket a községi előljáróság a saját hatáskörében elintézi és abba a csendör-ségnek beleavatkozni alkalma kevésbbé nyílik, legfőlebb ha mulasztásokat észlel; — ellenben a 7. pont alatt tárgyalt esethetnél a rendőrség ki-játszása vagy azok elnézése folytán visszaélések történhetnek, tehát a határban történő portyá-zások alkalmával erre figyelem fordítandó.

A *II. csoport* összes pontjainak jól rendezett községekben az előljáróság saját hatáskörében megfelel és a csendőrség kivételesén s legfeljebb mint karhatalom vétetik a jelzett esetekben al-

kalmazásba. Tekintve azonban az ezen csoportban egybefoglaltak nagy fontosságát, a csendőrség ez irányú ellenőrzése éber, működése hathatós legyen.

A *III. csoport* 1., 2., 3. pontjai alatt foglaltak a csendőrség számára minden körülmények között éber felügyelet tárgyát képezik és minden részben észlelt hiányok és mulasztások az illetékes hatóságnak bejelentendők. Ugyanezen csoport 4., 5. és 6. pontjai alatt foglaltakra is terjeszse ki a csendőr figyelmét, mert azzal nemcsak az ember és állat életét és testi épségét fenyegető veszedelmet fogja elhárítani, de illetően gondoskodással az egyesek háláját, bizalmát, szeretetét és becsülését fogja kivívni és kiérdemelni.

A *IV. csoport* 1., 2., 3., 4. és az *V. csoport* 7. pontja alatti esetekben a járőrnek minden körülmények között azonnali közbelépés által kell a keletkezhető veszélynek vagy szerencsétlenségnek, illetve a szemérmet sértő botránynak elejét venni. Ezen pontokban felsorolt tiltott cselekmények elkövetésén tetten értek az illetékes hatóságnak feljelentendők, esetleg a körülményekhez képest elővezetendők.

Az *V. csoport* 1., 2., 3., 4., 5. pontjaiban befoglalt ügyeket a községi előjáróságok rendszerint csendőrök közbejötté nélkül is elintézik, vagyis ez irányban a rendet fentartják és fen-

tartatják; a csendőrség tehát csakis a felügyelet gyakorlására szorítkozik.

*

A csendőrségnek a helyi rendészeti ügyek körüli, az eddigiekben körvonalozott szolgálata — miként az a bekezdésben is jeleztetett — rendezett tanácsú városokra és nagyközségekre vonatkozott. Egészen másképp áll a dolog oly kisközségekben, melyekben rendőrség nincs, s az előjárósági tagok az iskolázottság és értelmiség tekintetében igen alacsony fokon állván, fájdalom! nem ritkán az írás és olvasás tudományának titkaiba sincsenek beavatva.

Az ily községekben a helyi rendészeti ügyeknek úgy keresztülvitele, mint ellenőrzése, vagyis csaknem az összes ez irányú intézkedések a csendőrség vállaira nehezednek. Az eddigiekben ezen szolgálat teljesítésére nézve elmondottak ily kisközségekben is, de fokozottabb mérvben alkalmazandók; különben még a következőkben lesznek kibővítve:

I. Csoport 1. pontjára nézve, ha a járőr portyázás alkalmával arról értesül, hogy egyik községben járványos vagy ragályos betegség uralkodik, azonnal ki kell puhatolnia, hogy a betegség mikor ütött ki, mennyi a betegek, az elhaltak és felgyógyultak száma, a járvány mily mérvben pusztít, mily természetű a betegség általános le-

folyása, terjed-e vagy csökken, és végre, hogy az előjáróság részéről tett-e és mily intézkedés. Ha a járványra vonatkozólag intézkedés nem történt volna, a járórvezető fenti adatokat szolgálati jeggyel, küldöncz útján, örsparancsnoknak bejelenti, melynek alapján az örsparancsnok a hatóságnak jelentést tesz és egyben az orvosnak a helyszínére való kirendelését is kéri.

A 2. ponthoz. A járványos betegségek továbbterjedésének meggátlása céljából tett orvosi intézkedések a csendő-rjáror által minden alkalommal szigorúan ellenőrzendők; az ily intézkedések be nem tartói behatóan figyelmeztetendők, esetleg — a körülményekhez képest — a hatósághoz feljelentendők.

3. pont. A védhimlő-oltásra vonatkozó hatósági rendeletek és intézkedések áthágói minden körülmények között feljelentendők.

A 4. és 5. pontok alatt foglaltak ellenőrzése a községi előjáróság valamely tagjának, mint bizalmi egyénnek közbejöttével történik; az e részben gyanús tárgyak, szakértőileg leendő megvizsgáltság végett, a hatóságnak bejelentendők, esetleg elkobzandók, lepecsételendők és további megőrzés végett a községi előjáróságnak átadandók, a hatóságnak pedig a jelentés sürgősen megteendő.

Romlandó dolgok, mint például hús, ha élvezhetősége tekintetében a gyanú alapos, az

orvos által megvizsgáltatandó, ha pedig ott helyt orvos nem volna, a gyanús hús a községi előjáróság intézkedésére megvizsgáltság végett az orvoshoz szállítandó.

A 6. pont alatt körülírt esetben minden gyanús tünet a járór által lehetőleg megállapítandó és ha gyanús esetek fenforognak, azokról a hatóságnak jelentés teendő.

A 7. pont alatti tilos cselekmény elkövetői minden körülmények között a hatósághoz lesznek feljelentendők.

II. Csoport. 1. pont. Ha az állatok között járvány vagy ragályos betegség uralkodik, megállapítandó: a járvány neme, mérve, keletkezésének napja, a megbetegedett, elhullott, felgyógyult és gyógykezelés alatt levő állatok száma, a betegség lefolyása és vajjon az fokozódik-e vagy csökken kitérőse óta. — Úgy ezen adatok, valamint a tett intézkedések az örsparancsnoknak küldöncz útján a helyszínéről bejelentendők, ki jelentését a hatóságnak azonnal megteszi és egy állatorvosnak a helyszínére való kirendelését kérni köteles.

A 2. pont alatt foglalt eset nagyszabályosságú lévén, azzal a csendőrnök behatóan foglalkozni szoros kötelessége. Ezen rendszabályok áthágói nemcsak feljelentendők, de az óvintézkedések betartására karhatalmilag is reá szorítandók.

A 3. pont alatt foglaltak észlelése esetén a

járőrnek az előljáróság közbejöttével azonnal és akként kell intézkednie, miként a jelzett pontban körvonaloztatott. Úgy az észleletekről, valamint a tett intézkedésekről az őrsparancsnokságnak a helyszínéről jelentés küldendő, melynek alapján az őrsparancsnokság a hatósághoz nyomban jelentést teend és állatorvos kiküldetését kéri.

A 4. és 5. pontok eseteiben követendő eljárást azok szövege tartalmazza. A jelentések megtétele iránt az előző pontban, illetve bekezdésben adott utasítás itt is mérvadó.

A *III. csoport* 1., 2., 3. pontjaiban foglalt esetek valamelyikének észlelése esetén a járőr bevonulásakor őrsparancsnokának jelentését megteszi, melynek alapján az őrsparancsnokság a hatósághoz jelentést tesz; a további intézkedéseket megtenni a hatóság feladata.

Ugyanezen csoport 4., 5. és 6. pontjaiban körülírt esetekben a csendőr nyomban intézkedik. Az ily intézkedés, illetve gondoskodás, mint az már fentebb is mondatott, a csendőrt kedvelté, népszerűvé teszi, kivívja magának azzal az egyesek háláját, a nagyközönség elismerését és becsülését.

A *IV. csoport* 1., 2., 3., 4. pontjai alatt megjelölt esetek éber felügyeletet igényelnek s mint-hogy hasonló gondatlanságokból már számtalan nagy szerencsétlenség támadt, az ezen pontok

tilalma ellen vétők tettenéréskor szigorúan figyelmeztetendők, a netalán bekövetkező bajnak eleje veendő, a vétkes pedig minden körülmények között a hatóságnak feljelentendő, esetleg elővezetendő.

Az *V. csoport* 1., 2., 3., 4., 5. pontjaiban foglalt köztisztasági viszonyokra a járőr minden alkalommal éber felügyeletet gyakoroljon; az egyeseknek e részben tanusított hanyagsága előjegyzendő és a községi előljáróság az előtalált hiányok megszüntetése iránt felkérendő. Ha a járőr legközelebbi alkalomkor tapasztalná, hogy a kifogásolt állapotok megszüntetése érdekében csak elégtelen intézkedés tétetett, vagy épen semmi sem történt volna, úgy az egyesek, valamint az előljáróság a hatóságnak feljelentendő.

A *7. pontban* említett esetről a tetten ért ellen a feljelentés megteendő.

A *VI. és VII. csoportokban* foglalt esetek körül követendő eljárás ezen közlemény első lapjain tárgyalatott.

★

Igen jól tudjuk azt mindannyian, hogy minden egyes esetre 'külön szabályt megállapítani vagy külön elvet felállítani nem lehet; ha a csendőr a szolgálatra vonatkozó szabályokat és a törvényeket ismeri, akkor tudni fogja, miként kell a körülményekhez alkalmazkodnia és érteni

fogja azt is, hogy a szabályok értelmében mindenkor az adott viszonyokhoz képest járjon el.

Ez képezi tulajdonképen a csendőr működésének egyik sarkalatos elvét.

A csendőrnek portyázása alkalmával mindent meg kell látni, mindent észre kell venni, mindazon helyeken, a hol emberek tartózkodnak vagy megfordulnak, meg kell jelennie és községek leportyázása alkalmával annak minden egyes pontját kell leportyáznia. Az ily portyázások alkalmával a járőr mindazt, a mit a községben és annak határában törvény-, szabály- és rendellest észlelt, feljegyzi, közbelépés és figyelmeztetés által a mit lehet megszüntet, a többit megszüntetés végett a község előljáráóságának tudomására hozza, illetve a hatóságnak leendő bejelentés végett az őrsparancsnokságnak bejelenti.

A szabályok értelmében a csendőr-járőrök rendszerintakként vezényeltetnek külszolgálatba, hogy valamely községet és annak határát a nap és éjnek mindig más-más szakában érintsék; ily eljárással lehetőségessé váland a helyi rendészeti ügyek tekintetében teljes és minden irányú felügyeletet gyakorolni.

Az általános szolgálati határozmányok VII. 22. pontja szerint: «helyi és személyi ismeretre a csendőrnek a legkiterjedtebb mérvben van szüksége, hogy felelősségterhes és sokoldalú szol-

gálatának teljes mérvben megfelelhessen». Ezen ismeretét a csendőr annál jobban bővíti és tökéletesbiti, minél inkább foglalkozik a helyi rendészeti ügyekkel, mert valóban — és ezt mindannyian könnyen be fogjuk látni — ez a legbiztosabb módok egyike a jelzett ismeretek tökélesbitésére.

Ugyancsak az általános szolgálati határozványok VII. 11. pontja szerint: «kisebb tolvajokból lesznek a hirhedt gazemberek, fegyveres csavargókból pedig rablók válnak és rablócsapatok fegyveres bandákká alakulnak». Ezen sarkalatos elvet a helyi rendészeti ügyek tekintetében akként alkalmazhatjuk, hogy: rendetlenségből következnek a törvénytisértések és ennek folyománya idővel az erkölcsök elvadulása.

A csendőrnek a helyi rendészeti ügyekkel behatóan, alaposan, vas következetességgel kell foglalkoznia, e részben elnézést senkivel szemben és semmi körülmények között ne gyakoroljon; ily eljárással hozzá szoktatja a népet a rendhez, a törvény tiszteletéhez és a törvény képviselésére, végrehajtására és ellenőrzésére hivatottaknak tiszteletben tartására. Minél nagyobb valamely községben a rendszeretet, a helyes iránti érzék, a törvénytisztelet, annál kevesebb törvényellenes cselekmény fordulhat ott elő, de ha elvétve ilyesmi előfordul is, maga a lakosság fog a csendőrnek kezére járnai a bünte-

tendő cselekmény felderítésére és a bűnös kézrekerítése iránt; ezt fogja neki parancsolni önérdéke, törvénytisztelete és rendszeretete; de ezzel egyszersmind be van bizonyítva azon állításunk is, hogy a helyi rendészeti ügyek a közbiztonságra nagy befolyással vannak és a közbiztonsági szolgálattal szoros összefüggésben állanak.

Az ily rendezett állapotok megteremtésére, természetesen, sok idő és miként fentebb elmondatott, türelem, tevékenység és vas következetesség szükséges, hanem az így működő csendőrök fáradságát bőven megjutalmazza majdan az elért eredmény.

★

A helyi rendészeti ügyek ellenőrzésének gyakorlati keresztülvitelére nézve — az elmondotakon kívül — szolgáljon még a «Helyi járőrök teendője» című következő cikk is.

A HELYI JÁRŐRÖK TEENDŐJE.

Ezen szolgálat pontos és értelmes teljesítése a közbiztonságot, az általános rendet, csendet, tehát a lakosság nyugalma lényegesen biztosítja; ez okból a csendőrség megelőző intézkedései között egyike a legfontosabbaknak.

Minden járőr, legyen az akár helyi járőr-szolgálatra kivezényelve, akár pedig bármi nemű más szolgálat közben, ha egy községet érint, illetve abban tartózkodik, arra az időre, míg a községben időz, a helyi járőrök teendőit is tartozik teljesíteni.

E teendők a következők: a közbiztonság fenntartása, az általános rend és csend fölötti őrködés, a közegészségügyi- és tűzrendőri szabályok ellenőrzése.

Részletezzük e teendőket:

Minden helyi járőrnek első sorban kötelessége oda hatni, hogy addig, míg ezen szolgálatot teljesíti, a községben a közbiztonság meg ne zavartassék; közbelépése által tehát minden

büntetendő cselekmény elkövetése megakadályoztassék.

A viszonyok természetében rejlik, hogy községekben a közbiztonság leginkább éjjel zavarthatik meg; mert nappal minden ember talpon lévén, vagyonára jól vigyáz. Községekben nappal rendesen csak kisebbségre alkalmi lopások fordulnak elő, éjjel azonban — midőn a nappali munkában kifáradt lakosság nyugalomra vonul, az őrök pedig egy-két éjjeli őrre bízottak, — már nagyobb szabású és tervszerűleg keresztül vitt közbiztonsági zavarok is fordulnak elő; ezért tehát a csendőrségnek a közbiztonság fenntartása érdekében a községekben különösen éjjel kell őröködnie.

Községekben a közbiztonság portyázás, lesállítások s a rovott előéletű vagy gyanús egyének ellenőrzése által biztosítottatik, csak hogy ezen intézkedéseknek a községek építkezési módjához, a lakosság szokásaihoz, nemkülönb a gazemberek elővigyázatához képest céltudatosoknak kell lenniök.

Hazánkban a községek túlnyomó száma akként van építve, hogy a házak mögött kertek s ezek után pedig a szántóföldek fekszenek. A házak a kertektől s ezek a földektől ritkán vannak biztos kerítéssel elzárva, legtöbbször csak egy rózse-sövény vagy árok, sokszor semmi sem képezi a határt. Ily házakba a földekről bárki

minden akadály nélkül be- és kijárhat. Városok vagy jobbmódú lakossággal bíró községekben is a házak vagy fal vagy pedig valami építmény, esetleg palánk stb. kerítéssel vannak a kertektől vagy mezőktől elzárva, a közlekedés tehát ezen az úton az idegeneknek meg van nehezítve. Tudni való, hogy a tolvaj a lopást rendesen oly helyről hajtja végre, a mely helyet veszély nélkül a legkönnyebben megközelítheti és a honnan a legkönnyebben menekülhet, zsákmányát pedig veszély és akadály nélkül a legkönnyebben biztosíthatja. Ezért történnek oly községekben, melyek a házak hátrésze felől nyitvák, leginkább ez oldalról a lopások s más közbiztonsági zavarok, mert a gazember ezen az úton nincs azon veszélynek kitéve, hogy esetleges üldözése közben az egész utcát kénytelen legyen lefutni, hol vele bárki szembe jöhet és a hol a fellármázott lakosság is üldözésében részt vehet s könnyebben kézrekerítheti. Ha a tolvaj ily helyt meg is lepetik, a kerten keresztül a mezőre könnyen menekül, hol legfeljebb a házbeliéktől fog üldöztetni s így könnyebben menekülhet bármely irányban.

Városokban vagy rendesen épített jobbmódú lakossággal bíró községekben, mint már említettük, a legtöbb lakóház udvara teljesen el van zárva, illetve körül van építve. Ily házak udvarába hátulról sokkal nehezebb bejutni, mint

elülről s e házakból a menekülés is igen bajos, mert meglepetés esetén a szűk tér, hol esetleg még akadályokat is kell leküzdeni, igen megnehezíti a menekülést. Ez okból a tolvajok ily zárt udvarokkal bíró épületekbe rendszerint az utcza felől, az ablakok befeszítése, falak kiásása, esetleg a kapuk kinyitása útján jutnak be, mely bejárást maguknak biztosítva, azon a véghez vitt bűncselekmény után távoznak is. Ily helyeken ha rajta is éretnek, az utczára igyekeznek kijutni, hol bár az esetleg fellármázott lakosság általi elfogatás veszélyének teszik ki magukat, de mégis könnyebben menekülhetnek, mintha egy zárt udvarban megszorítva, esetleg falat vagy magasabb kerítést kellene megmászniok.

Tény, hogy a tolvajok rendszeren a szokásos lefekvés után körülbelül egy óra és a felkelés előtt egy óra közötti időt használják fel garázdálkodásaik végrehajtására, — vagyis nyáron a vidéken körülbelül este 11 órától hajnali 2 óráig, télen pedig körülbelül este 9 $\frac{1}{2}$ —10 órától reggel 4 óráig csavarognak és lopnak leginkább. Ezen időszak a közbiztonság megóvása szempontjából a legfontosabb.

Ezek után önként következik, hogy a helyi járőrök közbiztonsági szolgálata leginkább az éjjeli időre és pedig az éjjél körüli órákra terjed. A nyílt udvarokkal bíró községekben e szolgálat súlypontja a kertek aljában való óvatos

lesállások és megfigyelésekben, míg zárt udvarokkal bíró községekben inkább az utcák leportyázásában fekszik. Szolgáljanak okulásul és az előadottak megvilágításául a következő megtörtént esetek:

A sellyei örs egy járőre pár évvel ezelőtt rendszer szolgálatban az éjjeli órákban Katádfa községhez érkezett, — s igen helyesen, — nem ment a községbe portyázni, hanem — mert a község nyílt udvarokkal bírt — a kertek aljában lesállást foglalt. Lesállása közben a rözse-sövény egy pontján, mely a kerteket a mezőktől elválasztja, recsegést hallott; azonnal e pont felé húzódott és észrevette, hogy egy udvarban három férfi az istálló körül valamit motoz. A csendőrök nem birtak recsegés nélkül a sövényen átjutni, azért rohamlépésben igyekeztek a férfiak mellé kerülni, de azt az illetők észrevették s az utcza felé futásnak eredtek. Ámde az utcza kapuja be lévén zárva, kénytelenek voltak a kaput megmászni s kettőnek sikerült is így az utczára menekülni, míg a harmadik férfi lábát ép akkor kapta el az egyik csendőr, mikor az magát a kapun átvetni iparkodott. Az így megfogott s a kapun keresztnben csüngő férfit a második csendőr a kapu kinyitása után letartóztatta. Czigány volt. Megkérdezettvén, hogy mit keresett társaival éjnek idején az idegen udvaron, azt válaszolta, hogy a gazdától egy kis bagót akartak kérni.

A gazda felköltetett s akkor vették észre, hogy a kamara lakatját már lefeszítették a cigányok. A letartóztatott cigány a községházához kísértetett, hová rövid időre egy asszony jajgatva jött, hogy kamaráját feltörték s mindenét elvitték. A cigány, kérdőre vonva, a lopásról semmit sem akart tudni, csak midőn a faluban az emberek — megtudván, hogy cigányok jártak községükben s betöréseket követtek el — mozogni kezdettek s rövid időn belül még két káros jelentette be a kárát, vallotta be a cigány, hogy ő s két — előtte állítólag teljesen ismeretlen — cigány társa követtek el a betöréseket, a lopott tárgyakat a kukoricaföldre vitték, honnan tovább szállítani szándékozták. Az összes lopott tárgyak tényleg a rögtön kocsira kapott károsok és a csendőrök által a jelzett helyen meg is találtattak.

Egy más eset:

A nagybajomi őrs egy járőre szintén éjjel Mesztegnye községhez érkezvén, hasonlólag mint az előbbi esetnél, nem ment be a községbe, hanem a kertek alját portyázta le és egy helytles-állásba helyezkedett. Leszállásuk alatt egy férfi közeledett feléjük, ki egy batyut vitt hátán és alig volt már tíz lépésnyire a csendőröktől, midőn azokat észrevette. A batyut ledobni és futásnak eredni egy pillanat műve volt. A csendőrök természetesen utána iramodtak s el is fog-

ták. Ismét cigány volt. A cigány, daczára, hogy a csendőrök úgyszólván tetten érve fogták el, nem akarta elismerni, hogy ő lett volna az, ki a batyut vitte és eldobta. A csendőrök a nyomozást bevezetve, Mesztegnye községben megtudták, hogy a batyuban volt ruhanemű betörés útján egy odaváló lakostól lopatott el az éj folyamán. A cigány tagadása e bizonyítékok ellenében nem sokat használt.

E két példa mutatja, hogy ha a csendőrök nem a kertek alját járták volna le, hanem a községbe mennek, sem az első, sem pedig a második esetben a tolvajokat tetten nem érik s kérdés, vajjon hosszas és fárasztó nyomozás után a betörési lopásokat kiderítik-e? Még azon esetben is, ha a csendőrök — feltéve, hogy a községben portyáznak — az első példában említett három cigányt az udvaron meg is pillantották volna, a cigányok közül egyet sem fogtak volna el, mert míg a csendőrök a zárt kapun keresztül az udvarba hatolnak, a cigányok a kerteken keresztül könnyen elmenekülhettek volna.

Hogy mennyi veszélynek van egy tolvaj kitéve, ha zsákmányát egy utcán végig vive kénytelen biztosítani, mutatja a következő megtörtént eset.

Egy somogy megyei híres lőköető évekkal ez előtt a szuloki vásárban két igen szép és értékes lóra vetette szemét. E két ló megszerzése volt

legfőbb vágya. Vevőt színelve, a lovak tulajdonosával, ki horvátországi ember volt, alkuba bocsátkozott. Természetesen az alkuból semmi sem lett, mert a lótolvaj nem ezen az úton akart a lovak birtokába jutni. Az egész vásár folyamán a tolvaj figyelemmel kísérte a lovakat s tulajdonosukat, de mert alkalmá a lopáshoz nem nyílt, cselhez folyamodott. A vásár végével ugyanis, mivel a horvát ember a lovakat el nem adta, a lótolvaj ismét hozzá ment s elmondta neki, hogy ő a lovakat nem a maga számára akarja megvenni, hanem urasága számára, hol ő gazda, de urasága 700 forintig hatalmazta fel s így a lovakért kért 800 forintot meg nem adhatja. Mivel azonban a lovak az ő nézete szerint a 800 forintot megérik, urának megmondja ezt, ki valószínűleg meg is veszi a lovakat; mondja meg tehát, hogy hol keresse fel, ha ura meg akarná a lovakat esetleg venni. A horvát ember mit sem gyanítva, nevét s lakását megmondotta. A lókötőnek sem kellett több. A művelet keresztülviteléhez egy társával szövetkezett, kit urasági kocsis ruhába bujtatott, maga pedig egy papirossal jól megspékelt tárczát vett magához, melybe két tizes bankót is tett és a vásár után körülbelül egy hétre Horvátországban az említett lovak tulajdonosához társával együtt beállított. A dolgot azonban úgy intézte, hogy a községbe estefelé érkeztek. A horvát embernél társát

mint urának kocsisát bemutatta avval, hogy ura az esetben, ha a kocsis a vételt szintén jutányosnak tartja, a lovakat megveszi s őket bizta meg e vásár megkötésével, mely célból pénzzel is ellátta őket. A horvát erre a két gazembert istállójába vezette, hol több ló között a két — már említett — lovat megmutatta nekik. A lovak az istállóból a szokásos jártatás céljából kivezetettek, mely alkalommal a két lókötő a helyszíni szemlét megejtette. A lovak — mint az előre látható volt — a kocsisnak megtetszettek s az alku megkötetett; de mert már időközben besötétedett s a lovakat éjnek idején nem vihették tovább s a lóleveleket sem irathatták át, úgy határoztak, hogy másnap reggel mindent rendeznek s akkor viszik el a lovakat is. De hogy az alku fel ne bontassék, a papirossal jól megspékelt bugyellárisból tíz forint foglalatot adott a horvátnak. Erre következett a közeli kocsmában az elmaradhatatlan áldomás, melyen az öreg horvát és fia s pár jó barát vett részt. A tolvajok csak azt akarták, t. i. hogy az áldomás alatt az egész társaságot az asztal alá iszszák, ezután pedig gyorsan és biztosan hajtják végre szándékukat. A horvát fia tényleg úgy 10 óra felé már alig tudott a lábán állani s ezért haza is ment, mikor is atyja meghagyta neki, hogy az istállóban feküdjön le, a ház kapuját pedig csak támaszsa be, mert ő is mindjárt haza megy.

E kedvező pillanatot a tolvajoknak fel kellett használni, mert különben tervük dugába dült volna. A dinom-dánom tovább folyt, a lókötő tehát időközben szükség ürügye alatt a korcsma udvarára, onnan pedig egyenesen a horvát lakására ment, hol a kapu teljes kinyitása után az istállóba sompolygott. A fiút az istállóajtó küszöbén keresztül fekvé alva találta, de ez nem zavarta, hanem az istálló ágyán talált rongyokkal a lovak lábait, hogy ne dobogjanak, bekötötte, azután pedig a lovakat a fiún keresztül csendesen az utcára vezette, hol az egyik lóra kapva, a községből kifelé igyekezett. Ámde szerencsétlenségére a korcsmai társaság két tagjával, kik hazafelé mentek, találkozott; ezek a lovakat és őt megismerték, iszonyú lármát csaptak, torkuk szakadtából kiabálván, hogy viszik a «Peró» lovait. A lármára a korcsmában levők is az utcára tódultak, mely zavart a kocsis-ruhába bujtatott gazember felhasználta és elosont, a horvátok pedig azonnal lóra kaptak s a lókötő után iramodtak. Ennek nem volt annyi ideje, hogy a lovak lábairól a rongyokat leszedje s e miatt a lovak a rongyokban botlani kezdetek s lassabban haladtak, a horvátok pedig mindig közelebb értek. Látván, hogy baj lesz, a vezetékek lovat elbocsátotta, arra számítván, hogy a horvátok előbb e ló elfogásával fognak bibelődni, ő pedig ezalatt elmenekülhet. E számításában azonban

alaposan csalatkozott, mert a lovak tulajdonosa társaira kiáltott, hogy az eleresztett lovat hagyják békében, majd haza megy az maga is; csak a tolvaj után. A horvátok a lókötőt most még jobban szorították, egy kukoriczaföldre terelték, hol lovával elbukva, elfogták, rettenetesen elverték, azután pedig a bíróságnak átadták. Hét évi fegyház fenytésének leülése után testben megtörve, most szabadlábbon tisztességesen viseli magát, de mindig emlegeti a verést és átkozza azt a pajtát, mely az udvaron keresztül építve, a kertek felé tőle az utat elzárta. Hja! úgymond, ha az az átkozott pajta nem állt volna utamban, akkor a lovakat a kerteken keresztül elvihettem volna s a horvát sohase látja azokat, én pedig nem kaptam volna oly borzasztó verést és hét esztendő.

Ezen példák, melyekhez hasonlót majdnem minden csendőr tudni fog, igazolják, hogy a csendőröknek járőrködésük alkalmával a helyi viszonyokkal számolniok kell és ezekhez mérten kell azután intézkedéseiket is alkalmazni azért, hogy a közbiztonságot a gazemberektől megóvják.

Az elmondottakból kifolyólag tehát legcélszerűbb, ha a helyi járőrök nyáron este 9 és 10 óra, télen pedig 8 és 9 óra között vezényeltetnek, a midőn addig, míg a lakosság nyugalomra vonul és első álomba merül — tehát addig, míg a tol-

vajok működésüket megkezdik — a község minden részét bejárják, e közben az éjjeli öröket, a korcsmai zárórákat ellenőrzik, a korcsmák, malmok és egyéb nyilvános helyeket, valamint azok udvarait, istállóit, állásait és a kocsiszíneket átvizsgálják, s meggyőződnek arról, vajjon ott gyanús idegenek, csavargók, stb. nincsenek-e? s ha vannak, tudomást szereznek, hogy kik azok, hová mennek, honnan jönnek? a gyanúsokat igazolásra szólítják s ha magukat igazolni nem képesek, személyazonosságuk megállapítása végett a község elöljárósága elé vezetik s velük esetleg a szabályok értelmében járnak el. A járőrök sohase mulasztják el éjjel a korcsmák és egyéb nyilvános helyek istállóit, különösen télen, megvizsgálni, mert ezekbe — miután azok mindenki számára nyitvák — mindenféle csavargó nép igen gyakran és előszeretettel üti fel tanyáját. Portyázás közben minden gyanús neszt vagy jelenséget figyelemre méltassanak s győződjenek meg, hogy mi okozza ezt? Sokszor a legcsekélyebb és legjelentéktelenebb előzmények szülik a nagy bajokat, melyet a csendőrnek bevégni nem szabad, hanem a lakosságot minden bajtól, veszélytől vagy kártól ideje korán közbelépés által megóvni kötelessége. Községekben éjjel, ha hold nem világít, nagy sötétség uralkodik, ilyenkor a csendőr lassú portyázása közben gyakran megáll és hallgatódzik; ha arra alkalmas hely

van, rövid időre lest is tarthat, mely alkalommal a járó-kelőket megfigyeli, s a mint már mondtuk, minden gyanús neszre vagy jelenségre figyel s hol ezt észleli, a helyszínére siet s ott annak okát megtudva, azonnal intézkedik, hogy az esetleges veszélyt elhárítsa. Ha egy házban bármi gyanúsat észlel, például az istállóban az állatok között nyugtalanságot, vagy egy udvaron heves kutyaugatást, esetleg valami motozást hall, azonnal az illető gazdát felkölti s megkéri, hogy közösen nézzenek utána, mi okozza a szokatlan időben a jelzett zajt. Meglehet, hogy az istállóban az egyik vagy a másik állat elszabadult, vagy valahová szorult, ha tehát gyors segély nem érkezik, az elszabadult állat a többiekben kárt tehet, a beszorult állat pedig összetöri magát, — lehet azonban, hogy valaki az állatokat az istállóból kivezetni is akarja, vagy egyik-másik állat megbetegszik stb. és ezért a zaj, — minden esetben a gazda hálát fog adni a csendőrnek, hogy őt a kártól közbelépése által megmentette. Tekintetbe kell venni, hogy az állatok éjjel ok nélkül sohasem nyugtalankodnak; ha tehát közöttük nyugtalanság keletkezik, ott bizonyára valami baj fenyegeti őket. A kutyaugatás szintén igen jó jelzője a közelgő veszélynek vagy rendellenes viszonyoknak. A kutyák faluhelyt este addig, míg az emberek az utcákon ide s tova járnak, sokat ugatnak, de mi-

helyt a lakosság nyugalomra vonul, azok is elcsendesednek s hangot csak azon kutya és esetleg pár szomszédja ad, a hol valami az általános nyugalmat megzavarja. Megjegyeztetik, hogy a kutyáknak a veszedelmet jelző ugatása igen különbözik azon ugatástól, melyet a kutyák esténként szoktak véghezvinni; ez utóbbi ugatás egyhangú s minden ingerültségtől ment, tehát veszélyt nem jelent. Egészen más az ugatás, ha az közeli veszélyt vagy bajt jelez. Ilyenkor a kutya nyugtalan, ide-oda futkos, ugatása szakadozott, kapkodó s minél közelebb áll a veszélyhez, annál nagyobb a nyugtalansága s annál gyorsabb és kapkodóbb az ugatása. Ha a csendőr községben vagy azon kívül portyázva vagy lesben állva, a község valamely pontján ily szakadozott, kapkodó ugatást hall, menjen oda azonnal s tudja meg, hogy mi okozza a kutya nyugtalanságát és sokszor nagy bajtól fogja a lakosságot megóvni.

Ha valamely házban, istállóban stb. szokatlan időben világosságot lát a járőr, a gazdát azonnal költse fel, s figyelmeztesse az észleltekre, egy szóval, minden erejéből oda kell törekednie, hogy a lakosság személye és vagyona szerencsétlenségtől és károsodástól megóvassék.

A közártalmú vagy rendőri felügyelet alatt álló egyéneket portyázása közben ellenőrzi akként, hogy azoknak honlétéről az éjjeli örök közbejöttével tudomást szerez. Ha egyik vagy

másik nincs honn, lakháza körül, legcélszerűbb, ha a kertben vagy udvaron, kazal, istálló vagy más tárgy mellé húzódva lest tart és hazajöttét — ha csak lehet — bevárja s holléte felől kérdőre vonja. A közártalmú egyének nyílt udvarokkal bíró községekben legszívesebben a kerteken keresztül közlekednek, mert ez oldalról a legkevesebb ellenőrzésnek vannak kitéve.

Ha az ily gyanús egyéneknek kivételes időben, p. o. késő éjjel észleltetnék gyertyavilág, akkor ez gyanús jelenségnek tekinthető s ügyes módon meggyőződés szerzendő annak okáról, a mikor is a további eljárást a tapasztalt körülmények fogják előírni.

A járőr az éjjeli csendzavarókat tapintatosan nyugalomra inti és csakis az engedetlen rakoncátlanokodókat veszi — a községi előljáróság által — az éjjelre előzetes őrizet alá, azután pedig ezen csendzavaró a közigazgatási hatóságnak feljelentetik. Faluhelyeken szokás, hogy esténként a fiatalság az utcán valamely ház előtt összejön s vagy játékkal vagy pedig énekel tölti az estét; ily mulatókat szétkergetni vagy rendreutasítani tilos, mert ezek a lakosság nyugalma nem zavarják s ezeket a lakosság maga is, ha megelégette a mulatságot, úgy is haza küldi; de ily ártatlan multság elvonja a köznépet a korcsmázástól és dorbézolástól is, tehát inkább ápolandó, mintsem tiltandó.

Ez alkalommal még különösen figyelendő arra, hogy a korcsmai zárórák ellenőrzéséhez a járőr mindig egy éjjeli őrt, vagy ha lehet egy községi előljárósági személyt vigyen magával. Ezen kö-zeg, ki egyúttal hivatalos tanú, a korcsmárost, ha ez a zárórát nem tartá be, a korcsmából ki-hívja, mire a csendőr az illetőt figyelmezteti a korcsma bezárására. Akár bezárja a korcsmáros a korcsmát, akár nem, a járőr csupán a záróra betartásának foganatosítása czéljából a korcs-mába ne lépjen be, hanem ha a korcsmáros vendégeit figyelmeztette a távozásra és azok an-nak daczára sem távoznak a korcsmából, nevők a korcsmáros és az előljárósági közeg által meg-tudandó és a korcsmárossal együtt feljelen-dő; a többit a közigazgatási hatóság elvégzi. Felette tapintatlan, de egyúttal büntetendő el-járás volna a csendőröktől, oly egyéneket, kik a korcsmából a záróra után távozni nem akarnak, onnan kiutasítani vagy esetleg kidobálni.

A községet az elmondottak szerint leportyázza a járőr, a kezdetben jelzett időben, t. i. midőn a tolvajok csavargásukat megkezdik, oly községek-ben, melyek a kertek felé nyílt udvarokkal bir-nak, a kertek alá húzódik s ott részint portyáz, részint pedig alkalmas helyeken, s különösen a közártalmúak telkei körül lest tart s ezen intéz-kedése által a lakosság vagyonát a gazemberek garázdalkodásától megóvjá. Természetes, hogy a

lesállások változása közben a községet, illetve annak egyes részeit is az elmondottak figyelembe vétele mellett időközönként leportyázza s e köz-ben az éjjeli őrköt ellenőrzi, kiknek különben is a község belsejében való éber őrködést köte-lességükké teszi.

Minden járőr, ha egy község felé éjjel közeledik s ha szolgálata más irányban sürgősen el nem vonja, az elmondottakhoz képest tartozik eljárni; röviden ismételve tehát, ha a tolvajok szokott csa-tangolási idejében érkezik egy nyílt udvarokkal bíró községhez, akkor mielőtt a községbe menne, a kertek alját portyázza le és ott tart a körül-ményekhez képest hosszabb vagy rövidebb les-állásokat s csak ezután tér be a községbe s azt portyázza le. Ellenkezőleg, ha ezen kritikus idő előtt ér a község elé, előbb a községet tartozik lejárni s csak azután, a kérdéses időben por-tyázza le a község kert felőli részét. Oly közsé-gekben vagy városokban, hol az udvarok körül vannak építve vagy rendesen körül vannak ke-rítve, a rendszeres külső portyázás és lesállás elmaradhat, ily helységeken az utcák lepor-tyázása és itt alkalmazott lesállások által lesz a közbiztonság megvédelmezve, azonban időközön-kint ily helységek körülportyázása is czélszerű lesz és szükségesnek mutatkozik.

A járőröknek a községekben való többi teendői, t. i. a rend, valamint a közegészség és tűzrendőri

szabályok betartása fölötti örökös inkább a nap-pali időre esik, mert éjjel az ezen irányban el-követett mulasztásokat látni nem lehet. Ezen sza-bályok ellenőrzése, mely a községek átportyázása alatt mindannyiszor foganatosítandó, az erre vo-natkozó szabályok alapos ismeretét igényeli, mi-vel ellenkezőleg az eljáró csendőr a mulasztást vagy kihágást felfedezni nem képes, ez okból azokat az alábbiakban közöljük.

Községekben az általános rendhez tartozik, hogy: az utcák, terek és a házak udvarai tisz-tán tartassanak, hogy a közlekedési utak, fa-sorok, hidak, védgátak, csatornák, vízvezető ár-kok, zsilipek, ivó- és itató kutak jó karban tar-tassanak, hogy az építmények és azok tartozékai dülékeny állapotban ne legyenek, hogy az utcák, közterek, csapások és utak a kerítések kijebb té-tele által vagy bármikép el ne szoríttassanak, azokon gödrök ne ásattassanak, fatörzsek össze ne halmozassanak, általában a szabad közleke-des bármily akadályt se szenvedjen s ha hó-fúvás, eső vagy más elemi csapás által az utak megrongáltatnának, azok haladéktalanul helyre-állíttassanak, hogy az utcákon való sebes haj-tás vagy megelőzési versengés, fogatok csopor-tosulása stb. ne forduljon elő — egy szóval az útrendőri szabályok pontosan betartassanak. A csend fentartásához tartozik pedig, hogy: sem nappal, sem pedig éjjel dorbézoló, rakoncátlan-

kodó egyének kurjongatása és lármája által a lakosság nyugalma meg ne zavartassék, hogy népgyűlések vagy nagyobb csődületeknél a kellő rend és csend fentartassék.

E pontnál azonban kiemelni óhajtjuk azt, hogy nem üdvös eljárás, ha a járőr kicsinyeskedő szigorúsággal lép fel akkor, a midőn p. o. nappal az éneklés avagy kurjongatás által nyilvánvaló-lag kinek sem okoztatik alkalmatlanság s általa nem idéztetett elő nyilvános botrány.

A közegészségügyi szolgálat községekben el-rendeli, hogy a községi előljárárság köteles: akár emberek, akár állatok között előforduló ragályos vagy járványos betegségeket azonnal a közigaz-gatási hatóságnak bejelenteni és öröködni, hogy az ezen irányban tett orvos-rendőri intézkedések szigorúan teljesíttessenek, nevezetesen, hogy a ragályos vagy járványos betegségekre esett em-berek az egészségesektől lehetőleg elkülöníttes-senek, míg a hasznos házi állatok között felme-rült ragályos betegségek vagy járványok, ú. m.: kosz, takonykór, lépfene, köröm- és szájfájás stb. eseteiben, addig is, míg a hatóság részéről a rögtön tett feljelentés folytán intézkedés nem történik, a beteg állatok szigorúan elkülöníttes-senek, utczára, közös kutakra, legelőre, szóval oly helyekre, hova más egészséges állatok is ki-járnak, semmi körülmények között ne hajtassa-nak. az elhullott állatok pedig a bonczolás meg-

történetig meg ne fejtessenek. A községi előjáróság öröködi, hogy az emberi egészségre veszélyes állati hullák, egyéb undorító bűzös tárgyak, szemét, mérges növények az utcákról és közterekről eltávolíttassanak, a gazdátlan, kóbor kutyák kiirtassanak, veszett kutyák hasonlólag megsemmisíttessenek s a mennyiben embert vagy állatot haraptak meg, erről a hatóságnak azonnal jelentés teendő, az illető ember vagy állat pedig azonnal orvosi segélyben részesítendő. Továbbá elrendeli még, hogy a községi előjáróság a köztisztaság, a hússzemle, az áruba bocsátott tápszerek és italok, közhasználatra szánt ivóvíz tisztaságának és ártalmatlanságának, továbbá a kutak, medenczék, víztartók és vízvezetékek kellő fentartása s elrontásának megakadályozása, úgyszintén a halottkémllet s általában a helyi közegészségi teendők *felett öröködni tartozik*.

A tűzrendőri intézkedések közül a csendőrséget inkább csak a megelőző tűzrendészet és ennek az 1869. évi június 7-én 3365. sz. alatt kiadott, maig is érvényben álló belügyminiszteri rendeletben foglalt határozványai érdeklik, mely határozványok alapján a megyék ez irányban szabályrendeleteket is alkottak.

Az említett miniszteri rendelet elrendeli:

1. Hogy a takarmány és természetények összehalmozása a házak között lehetőleg korlátoztassék s a községek azok tartására — a mennyiben

ez kivihető — inkább a községen kívül jelöljenek ki alkalmas helyeket s a cséplés és nyomtatás lehetőleg szintén künn eszközöltessék.

2. Hogy a takarmány és életbehordásnál a csűrökben, csürkertekben, szérükön, istállóknak, padlásokon s általában könnyen gyúló anyagok közelében a dohányzás, nyílt világgal való járás, lövöldözés, tüzelés és bármely tüzelőszerek használata szigorúan megtiltassék, a gyufák és más tüzelőszerek a gyermekek elől gondosan őriztessenek és tűzveszélyes gyermeki játékszerek használata általában meg ne engedtessék.

3. Hogy a szükséges tűzoltószerek, a hol még nincsenek, a községek által lehetőleg beszereztesse s a meglévők folyvást jókarban tartassanak.

4. Hogy minden háznál, csürnél, szérúnél s a takarmány és élet más rakhelyein a megkívánható mennyiségű víz a tűzoltáshoz szükséges házi eszközökkel folyvást készen tartassék.

5. Hogy a kémények rendesen tisztíttassanak.

6. Hogy a csavargók, kik nem ritkán okai a tűzvésznek, szemmel tartassanak és illetőségük helyére eltoloncoltassanak.

7. Hogy minden helységben a helyi viszonyoknak megfelelő tűzörtség szerveztessék s ott, a hol az kivihető, tűzoltó-egyletek létesíttessenek.

8. Hogy a lakosság a tűzkár elleni biztosítás

üdvös voltáról felvilágosíttassék s vagyonának biztosítására erélyesen buzdíttassék.

9. Hogy az építkezésnél a tűzrendőri szabályok megtartassanak és a nép minden alkalommal lehetőleg szilárd, kevésbé tűzveszélyes anyagokkal való építkezésre serkentessék.

10. Hogy a községi előljárók netaláni tűzvész esetére a tűzoltásnak észszerű intézésére személyesen köteleztessenek, kijelentetvén, hogy az előljáró ebbeli intézkedésének büntetés terhe alatt mindenki engedelmeskedni tartozik.

11. Minden tüzeset után, a tűztámadás okának lhető kinyomozása végett, a helyszínén vizsgálat teendő s a tűzvész vétkes okozóinak törvényszerű megfenyítése eszközrendő.

12. Gyújtogatások észlelése esetében, a gyújtogatók ellen elrendelendő rögtön-bíráskodás engedélyezése végett, a belügyminiszteriumhoz azonnal jelentés teendő.

Ezen rendeletnek 1—6. pontjaiban foglaltakat a csendőrségnek ellenőrizni, a 7., 8. és 9. pontjaiban foglaltak elérésére megfelelő móddal lehetőleg befolyjni, a 10. pont szerint a község előljáróit támogatni, végre a 11. pontban előírtakat kinyomozni kötelessége.

A 12. pontban foglaltak a közigazgatási hatóságot illetik.

Tudván a járőr a teendőit egy községben, abban lassú portyázás közben kiterjeszti figyel-

mét arra, vajjon a lakosság az említett s minden községben végrehajtandó intézkedéseket pontosan betartja-e? Leghelyesebb, ha a járőr, mihelyt egy helységbe lép, az irónt és a papirost kézhez veszi s minden szabálytalanságot röviden feljegyez. Például: házszám 2, kút kávája összedült; házszám 8, kémény düledező állapotban; 16. szám, egy döglött macska az utca árkában; 20. szám, a szalmakazalok közvetlen a lakháznál; 40. szám, az utcaárok hidja rossz állapotban; 47. szám, udvar tele mocsokkal, undorító büzt gerjeszt; 52. szám, a háznál sem víz, sem csáklya, sem pemet; 70. szám, a járdán egy gödör ásva stb. stb.

A község illetén való gondos leportyázása után a község birájához megy a járőr, hol a községben történtek felől tudakozódik, ezután pedig, minthogy a községi bíró első sorban köteles községében a rendőri, egészségügyi és a tűzrendőri szabályok fölött örködni, felolvassa a birónak, hogy községében mily rendetlenségeket észlelt s egyúttal megkeresi, hogy azok eloszlátása iránt intézkedjék, megjegyezvén, hogy a tűzrendőri, esetleg az egészségügyi szabályok ellen elkövetett kihágások az illető közigazgatási hatóságnak már most, míg a többi apró rendetlenségek és hanyagságok csak akkor fognak bejelentetni, ha a legközelebb érkező csendőr járőr azokat újból előtálálja. A járőr bevonulása után

a feljegyzetteket az őrsparancsnoknak átadja, ki — mint már említettük — a feljelentendőket a közigazgatási hatóságnak bejelenti s a jegyzetből kitörüli, a czédulát pedig eltéve, a legközelebb az illető községbe vezényelt járőrnek átadja azzal, hogy győződjön meg, vajjon a még feljegyzett rendetlenségek fennállanak-e? Ejjárőr a megszüntetett hanyagságokat a jegyzékből kitörüli, míg a még meglevők felől a községbírónál kérdést intéz, s az illetők nevét, kiket a mulasztás vagy hanyagság terhel, feljegyzi és bevonulásakor őrsparancsnokának az észleltekről jelentést tesz. Az őrsparancsnok most az illetőket akként jelenti fel a hatóságnak, hogy daczára a bíró által történt figyelmeztetésnek, a talált hiányosságot vagy rendetlenséget eloszlatni elmulasztották. Ily eljárás által a nép rendhez, tisztasághoz és a fennálló szabályok tiszteletben tartásához szoktattatik és óvakodni fog újbóli szabályellenességektől, mert tudja, hogy megbüntetésének csak maga az oka.

A községnek leportyázása közben a járőr malmok, boltok, korcsmák, általában a lakosság által sűrűbben látogatott helyek és üzletek tulajdonosaihoz, továbbá a jómódú és jóindulatú egyénekhez, mint pap, tanító, nagyobb birtokos stb. és esetleg besugóikhoz értekezés vagy hírszerzés céljából rövid időre betér, illetőleg velők érintkezik, mely alkalommal idegenek, házalók, utasok,

katonai vagy honvéd, nemkülönben ujonczszokevények, a nyomozólevéllel üldözött egyének, kémek, csavargók után puhatol és ellenök a törvény értelmében eljár. Tudomást szerez magának a nép hangulatáról, különösen ott, hol ipartelepek vagy nagyobb gyárak, bányák stb. vannak, vajjon a munkások között socialistikus mozgalmak nincsenek-e? Nem lesznek-e a munkások, továbbá a pórnép mezei munka tekintetében idegen vándor bujtogatók vagy bárki által a munkaadók ellen izgatva? Meggyőződést szerez, vajjon a nép, különösen az idegen ajkú lakosság a magyar állameszmét tiszteletben tartja-e? s nem-e lesz ez irányban lelketlen és fanatizált egyének által a magyar állam kárára befolyásolva és izgatva? Ha a legcsekélyebb jelét észleli is egy vagy más irányban a nép elégtelenségének, vagy hogy az említett irányokban bárki által is törvényellenesen befolyásolhatnák vagy izgattatnák, mondjuk: a legcsekélyebb jelenség esetén is, a jelentést őrsparancsnokának, ez pedig azonnal előljáró szakaszparancsnokságának és a közigazgatási hatóságnak megtenni tartozik. Az ily törvényellenességek megszüntetését célzó intézkedéseket az illetékes hatóság teszi meg.

Az előadottakból kitünik, hogy a helyi járőrök szolgálata különbözik a szerint, a mint az nappal, avagy pedig éjjel végeztetik; mert míg éjjel majdnem kizárólag a közbiztonság érdeké-

ben működik a járőr, nappal inkább a törvények, szabályrendeletek és rendeletek szoros betartására és végrehajtására ügyel, — de kitűnik az is, hogy a helyi járőröknek úgy éjjel, mint nappal a legnagyobb éberséggel, buzgósággal és az ügy iránti érdeklődéssel kell e szolgálatot teljesítenie, mivel ellenkezőleg a követelt eredmény elérhető nem lesz.

AZ ÁL-PÉNZHAMISÍTÓK ÜZELMEL

A csendőrség erős keze Magyarországon a futóbetyárokat és a rablóbandákat elseperte; ezek tehát ma már a közbiztonságot nem veszélyeztetik. Legújabbak azonban azon csalások, melyek titokban, nagy elővigyázattal és nagy ügyességgel hajtatnak végre s óriási károkat okoznak a vagyonbiztonságban. A rablók nyíltan léptek fel, s a megrémült lakosság a legjobb belátása szerint vagyonát és személyét védeni igyekezett és mindaddig, míg e sarczölök meg nem semmisítették, izgalomban tartatott és épen ezért a hatóságok és a közbiztonsági közegek mindent elkövettek, hogy e bandák mielőbbi tönkretéve általa a közvéleményt megnyugtassák.

Nem úgy állunk a csalókkal szemben! A csalóknak üzelmel, kik bizonyára sokkal nagyobb anyagi károkat okoznak a lakosságnak, mint okoztak a rablóbandák, csak ritkán keltenek fel-tűnést, országos izgalmat talán soha; mert üzelmelket — mint mondtunk — előre megfontolva,

titokban és nagy óvatossággal hajtják végre, melyeket a megcsalatott is csak nagy későn vesz észre.

Ezért is, mert a csalás csak a sértett fél indítványára üldözhető büntetendő cselekmény képez, dolgoznak a csalók országszerte oly vakmerően.

A csalóknak egyik legveszedelmesebb csoportja az ál-pénzhamisítók.

A napilapokban gyakran jelentek meg hírek, hogy az ország hol ezen, hol ama pontján pénzhamisító bandák lettek elfogva; a vizsgálat során azonban kiderült, hogy ezen bandák nem pénzhamisítással foglalkoztak, hanem igenis: pénzhamisítás czime alatt nagy kiterjedésű csalásokat követtek el. E csaló bandák kizárólag a földműves osztályhoz tartozó egyénekre és kisebb, tudatlanabb iparosokra vetik ki hálójukat, kiknek velük született hiszékenységüket és önző kapzsiságukat kizsákmányolják, számtalanokat anyagilag tönkre tesznek a nélkül, hogy az igazságszolgáltatás sújtó kezétől tartanának, mert a megcsalatottak legnagyobb része a pénzhamisítás bűnrészessége miatti félelmében őket feljelenteni nem meri.

Ezen csalók a következőleg működtek:

Egy intelligens kinézésű, elzüllött — rendszeren nagyvárosi — egyén egy-két paraszttal szövetkezett oly célból, hogy azok ismerőseiknek

titokban elhíreszteljék, miszerint ő egy pénzhamisító banda ügynöke vagy feje, mely banda ép oly bankókat tud csinálni, mint a forgalomban levők. — Állítása szerint célja e bandának a szegény pórnépen segíteni olyképp, hogy minden igazi forint helyett két hamisított forintot ad, tehát, hogy a szegény nép meggazdagodjék. Szavainak igazolásául tárczájából teljesen új — természetesen valódi — bankjegyeket vett elő, melyeket az illető egyénnel, a kit be akart csapni, felváltani küldött. A bankók felváltása — magától értetődik — minden akadály nélkül megtörtént s hogy még jobban igazolja állításait, elővett egy közönséges litograf-gépekről szóló német szövegű árjegyzéket, melyen a parasztok, mert németül nem értettek, csak a gép képét bámulták és szentül elhitték, hogy ily gépen csinálják a bankót. A főnök úr, ha elegendő tisztá új bankóval rendelkezett, mindjárt fizetett kisebb összegekért és pedig duplán, megígérte, hogy egy-két hét múlva újból jön s akkor nagyobb összegeket is elvállal, oly feltétellel azonban, hogy csak nagyobb összegek lesznek a társulat által duplán beváltva, mert kisebb összegekkel — tekintve a nagy forgalomra — nem bibelődhetnek; ő most csak szavainak igazolásául a nála levő pénzt előadott módon kivételesen beváltotta. Előre elkészítette a parasztokat, hogy pénzükért kétszer annyi hamisat csak a

lefizetés után 2—3 hónapra kapnak, mert a rendkívüli nagy kereslet mellett a társulat rendszer jegyzéket vezet és sorrend szerint lesz mindenki kielégítve; t. i. a ki előbb adta át a pénzt a társulatnak, az előbb kap kétszer annyit.

A parasztokat így elkészítve, magukra hagyta gondolkodni s nagyon jól tudta, hogy számításában nem csalatkozik, mert a paraszt-hiszékenységg és kapzsiságg, továbbá az akadálytalanul felváltott pénz, a rejtelmes árjegyzék és a megduplázott pár forint megteszi a hatását.

A főnök úr nevét és lakását is megmondta nagyobb bizonyosság okáért és megbizta két czinkostársát a léprementek előtt, hogy addig is, míg ő eljön, a netán jelentkezőktől vegyék át a pénzt és jegyezzék őket fel sorrendben.

Ismeretes, hogy a paraszt nép különösen a pénz dolgában igen óvatos, de viszont az is ismeretes, hogy a kapzsiság, az önzés és a meggazdagodási vágy sehol, semmiféle rétegében a lakosságnak nincsen annyira kifejlődve, mint a parasztnál. Ezért az említett és a paraszt észéhez mért hitegetések többeknek megzavarták a fejét s bár kezdetben igen tartózkodva, de ugyancsak paraszt czinkostársak által rábeszélve, végre is reá szánta magát egy kettő 50—60 forintot kezükre bízni, hogy azért a meghatározott időben a dupla pénzt megkapják.

A mint ez sikerült, akkor az a vidék rövid idő alatt sok ezer forinttól fosztatott meg.

A befizetett első 50 forint formalitás kedvéért 1—2 hónap múlva akárhonnán kerített és az adóhivatalban teljesen új bankóra beváltott 100 forinttal meg lett térítve.

A mint ennek híre ment — és pedig ment, mert maga a kielégített és a két paraszt czinkos gondoskodott róla, hogy híre terjedjen — akkor megkezdődött ezen ál-pénzhamisító banda aratása. A pórnép látta, hogy tényleg kétszer annyi pénzt kap, mint a mennyit ad és látja, hogy a hamisnak jelzett pénzt az adóhivatalban is elfogadják, mindig nagyobb és nagyobb bizalommal kezdett a banda tagjai iránt viseltetni és vakon adja át összegyűjtött filléreit a csalóknak.

A csalók, hogy az üzlet mentől jobban jövedelmezzen, időközönként egyeseknek a befizetett pénzt kétszeresen megtérítették, mely eljárással hitelüket emelve, a kifizetett pénzt most már napról-napra szaporuló áldozatok pénzéből tizszeresen visszanyerték. Ha az üzlet virágzott, akkor még egynehány mesterembert vagy parasztot avattak a csalás módjába, kik azután egy másoló gépekről szóló árjegyzékkel és egy—két-száz forint új bankóval a vidéket beutazták és újabb és újabb áldozatokat gyűjtöttek.

Hogy az így tévútra vezetett nép még jobban

elhigye, hogy tényleg pénzcsinálókka van dolga, a titokba beavatott paraszt czinkosok időközönként a főnök úrhoz — ki az egész csalásnak értelmi szerzője — Budapestre utaztak s onnan megjöve mesés dolgokat beszéltek a tévútra vezetett hiszékeny népnek. Magukkal hoztak esetleg egy litograf kézi sajtót, melyet csak nagy titokban éjjel mutattak meg egyeseknek azon megjegyzéssel, hogy most már ők is fognak pénzt csinálni, hogy így a befizetett pénzért a résztvevők minél előbb megkapják a kétszeres árt. Ez volt a bandának utolsó fogása, melylyel a népet teljesen bolonddá téve, ezrek és ezrektől fosztották meg szegényeket. Számos paraszt eladta kevés földjét, lovait, házát, hogy minél többet adhasson a társulatnak azon reményben, hogy rövid 2—3 hónap alatt kétszer annyi pénzt kap kézhez. Egyes kapzsi paraszt nem elégedett meg azzal, hogy esetleg a társulat által kapjon kétszeres pénzt, hanem a nagyravágyás és meggazdagodás ördöge megszállta, ő is akart egy gépet, hogy maga csinálhasson annyi pénzt, a mennyit akar. Az ily ember azután teljesen tönkre lett téve; mert a főnök úr nagy immelámmal elmagyarázta, mily drága az ily gép, hanem azért azután oly jó, hogy azon mindenki készíthet annyi pénzt, a mennyit csak akar; a paraszt tehát mesés árt fizetett egy egyszerű másoló gépért. Mindenki által 50—60 forintért

bármely ily gépet árusító czégnél beszerezhető gépért fizetett az elámitott szegény ember 500—600 forintot. A gépet megkapva, a főnök úr és a már Budapesten az állítólagos pénzhamisító gyárban is járt czinkostársak a szegény embert annyi szóbeli magyarázatokkal látták el a pénzcsinálás módjáról, hogy szédült tőle a feje. Kábult fejjel, sok gondnal, rendesen éjjel, pinczében hozzá látott a gép összerakásához, melyet szétszedve kapott meg. Már ez a munka is ritkán sikerült, mert addig csavart, forgatott a gépen az avatatlan ember, míg valami kisebb részét eltörte; ekkor az alkalmilag megint a vidékre vetődött főnök úrnak könnyű volt a kifogása, mert egyszerűen kinyilatkoztatta, hogy elrontotta a gépet, most már pénzt csinálni azon nem lehet. A megcsalt paraszt hiába sopánkodott és vakarta a füle tövit, a dolgon segíteni nem tudott. De hogy a vesztett fejszének legalább a nyelét megkapja, a gépen, habár vesztességgel is, de túladdott, t. i. rászedett vele egy más hiszékeny parasztot, a ki nem járt különbül mint ő — s a gép megint vesztességgel más kézbe került. Így vándorolt a gép a legnagyobb titokban éjjel pinczéről-pinczére, míg végre — mert vele boldogulni egy sem tudott — valahová elásták.

Ha a gépet sikerült összerakni — magától értetődik — a pénzcsinálás nem sikerült. A főnök

úr ilyenkor szintén számos kifogással állott elő, — vagy a festéket nem kavarta jól, vagy nem jól tette le a mintául szolgált jó bankót a gépre, vagy nem jól préselte le stb. hason képtelen mendemondával elbolondította, ami megint hónapokon át gondot, próbálgatást okozott az elámitott és most már teljesen karmai között levő parasztnak, míg a sok hiába való vesződséget megúnta, de meg a felfedezéstől is rettegve, a gépen az említett módon túladdott, mely hasonlólag kézzől-kézre vándorolva, végre is a föld alá került.

Mihelyt az ily veszedelmes csaló banda egy vidéket kellőleg kizsákmányolt és sok ezreket gyűjtött, a visszafizetések mindig rendetlenebbül kezdettek történni, a megcsalt áldozatok pedig mindenféle kifogásokkal a türelemre biztattattak. Egyszer eltört a főgép, melyet csak Párisban tudnak megcsinálni, másszor meg kifogyott a festék, mely csak Amerikában, vagy tudja Isten hol készül; megint máskor a főnök úrnak fontos teendői voltak Bécsben s így nem lehetett dolgozni stb. A megcsalt nép pedig — bár türelmetlenkedett — de várt. Ha azonban türelmetlensége tetőpontra hágott és a befizetett pénzt mindössze sűrűbben sürgette, akkor még a banda kerekedett feljebb és ilyenkor beütött a szegény népnél a végső veszedelem. Ugyanis a banda egyszerűen kinyilatkoztatta, hogy a ki nem tud

várni, hát az jelentse fel őket, — megmagyarázván egyúttal a türelmetlenkedőknek, hogy a pénzhamisítók és a bűnrészesek hány évre lesznek elzárva, ha felfedezik őket, — ha tehát jelentik, akkor mint bűnrészeseket szintén elzárják 10—15 esztendőre. Ezen ijesztgetés megtette hatását és a megcsalt s kifosztott nép úgy megszeppent, hogy mukkanni sem mert. Még ha arra kerülne is a sor, hogy mint csalók ellen tanuvallomást tegyen, eltagadja, hogy velük valaha érintkezett, nemhogy pénzt adott volna a csalóknak.

A banda most már lassanként elszéledt, a főnök úr eltűnt örökre, a paraszt czinkostársak pedig magukat megszédvén, rendesen más vidékre költöztek. Ezen embereknek hihetetlen, — még akkor is, midőn a nép látja, hogy megcsalatott, — oly feltétlen hitelük volt, hogy évekig, habár ritkábban, hordták hozzájuk a pénzt azon biztos hitben, hogy annak kétszeresét előbbutóbb megkapják. A nép meg volt győződve, hogy pénzhamisítókkal volt dolga, kiknek minden ámitását szentírásnak vette és elhitte, hogy csak az általuk kieszelt, közbejött akadályok halasztják a pénzcsinálást. Alig volt arra eset, hogy ily csalók ellen önkényt a bíróságnál panaszt tettek volna és épen ezért működtek ezen veszedelmes csalóbandák oly vakmerően.

Egy ily ál-pénzhamisító bandát fedeztek fel a

pécsi szakasz csendőrei 1891. évben, mely esetet okulásul röviden itt közlünk.

1891. év augusztus 19-én Magyar Ferencz cipész, vásáros-dombói lakos, Helyesfára érkezett s ott Izsa Ferencz földmíveshez tért be. Magát egy pénzhamisító banda tagjának adván ki, 500 forintot kért Izsától olyformán, hogy ő majd pénzt készít és 2—3 hó múlva az 500 forint helyett 1000 forintot ad neki. Nagyobb bizonyosság okaért tárczájából több új forintost és ötöt vett elő, mondván, hogy ezeket is ő készít és végre egy német szövegű árjegyzéket is mutatott fel, melyen egy másoló gép volt ábrázolva, azt állítván, hogy ily gépen készíti a pénzt s a kép egy pénzhamisító gépet ábrázol. Izsa nem hallgatott a kecségető szavakra s a kért 500 forintot megtagadta. Erre Magyar eltávozott és a bükkösi vasútállomáshoz hajtatott. A véletlen úgy hozta magával, hogy eltávozta után Kovács György és Lepsény János szentlőrinczi örsbeli csendőrök rendes szolgálatban állva, Helyesfára érkeztek. Izsa a csendőröket meglátta, esetét elmondotta a csendőröknek, kik azonnal a bükkösi vasútállomáshoz siettek s Magyar Ferenczet, ennek nejét s a velök utazó Farkas Andrásné — tolnamegyei pinczehely lakost — letartóztatták és Szent-Lőrinczre az örsre kísérték.

Gubola János örsvezető — szentlőrinczi örs-

parancsnok — az eset fontosságát tekintve, Magyar Ferenczet Pécsre a szakaszparancsnoksághoz kísérte s az esetet Körner Károly hadnagyszakaszparancsnoknak bejelentette. Említett hadnagy Magyar Ferenczet kikérdezte és az sok mellékkörülmény felemlítése mellett elmondotta, hogy ez év ápril havában Kuczor József tengődi (Tolna m.) lakostól 600 forintért egy gépet vett, mely Kuczor állítása szerint pénzcsináló gép; minthogy ő avval nem boldogult, azt Beberika Pál bognárnak, vásárosdombói (Baranya m.) lakosnak 100 forintért eladta, mely gép most is annál van. Elmondá továbbá, hogy Heitzinger János tolnamegyei némedi lakos ez év junius havában Vásáros-Dombóra jött, kivel Hetesi Vendel odavaló lakos pinczéjébe mentek, hol Heitzinger Hetesinek azon ígéretet tette, hogy 500 forintért 1500 forint hamis pénzt ad neki, mire Hetesi nagynehezen, Magyar Ferencz rábeszélése folytán, bele is egyezett. Hogy a csallók még inkább elhithessék a léprement Hetesivel, hogy pénzt tudnak készíteni, Budapesten adtak egymásnak találkát, mert, úgymond, ottan a Kerepesi-út 26. száma alatt lesz a pénze beváltva. Hetesi, kinek készpénze nem volt, eladta lovait, tehenét és tinóját, hogy a kért 500 frtot összeteremtse. A kitüzött időben Hetesi és Magyar Budapestre mentek, hol az „Arany libához” címzett fogadóba tértek be, hová Heitzinger is

nemsokára megérkezett. Hetesi Heitzingernek a pénzt átadta s ez megígérte, hogy 2—3 óra múlva meg hozza az 1500 forintot. Heitzinger azonban a korcsmába nem jött többet s Hetesi még mai napig sem kapta meg pénzét. Mint-hogy Hetesi őt zaklatja az elveszett 500 forint-jáért, ezt Hetesinek megtérítendő, ő is szerencsét akart próbálni és egy árjegyzékkel, melyet Kuczortól kapott, utazni indult; így került Helyesfára, hol azután a csendőrök által elfogatott.

Ezen s még sok mellékadat alapján, tekintve, hogy pénzhamisításról lévén szó s hogy gépek is forognak a nép között, Körner Károly hadnagy Nagy Vilmos őrmester pécsi őrsparancsnokot, Gubola János őrsvezető szentlőrinczi őrsparancsnokot és Kovács György szentlőrinczi őrsbeli csendőrt a nyomozás keresztülvitelével megbízta, ellátván őket a szükséges útbagazítással.

Mondott járőr Magyar Ferenczcel és a két nővel legelőbb Sásdra ment, hol a kir. járás-bírósnál az esetet bejelentvén, a vizagálóbíró szóbeli felhívására — pénzhamisításról lévén szó — a nyomozást legelőbb is Vásáros-Dombon Beberika Pál bognárnál kezdette meg. Itt házmotozást tartva, a Magyar Ferencz által jelzett gépet a kertben elásva tényleg megtalálta. A gép egy közönséges másoló gép volt. Beberika

kérdőre vonva, beismeri, hogy a gépet Magyar Ferencztől 100 forintért vette, kezdetben maga is elhitte, hogy pénzcsináló gép, de mert rajta sem Magyar, sem ő, de mások sem tudtak boldogulni, félni kezdett, hogy nála megtalálják s ezért az önlemezeket összeolvasztotta, a festéket s kisebb alkatrészeket a tűzbe dobta, a gépet pedig elásta. A Magyar Ferencznél eszközölt kutatás eredményre nem vezetett, neje pedig, ki férje összeköttetései felől semmit sem tudott s csak azért utazott el férjével, hogy azt a sok utazgatásról lebeszélje, szabadon bocsájtattott.

A járőr ezután a Heitzinger által megcsalt Hetesit kérdezte ki, ez eleinte nem akarta elismerni, hogy Heitzinger tőle 500 forintot elcsalt volna; de miután a járőr által kellőleg felvilágosított, Heitzinger csalását, úgy, mint azt fentebb leírtuk, elmondotta és panaszát a községi előjáróságnál ismételte, mely a községi előjáróság által jegyzőkönyvbe felvétellett, s egyúttal csalói ellen a bűnvádi eljárást kérte.

A járőr Vásáros-Dombon kinyomozta, hogy Magyar Ferencz Viziák József odavaló lakostól a már ismert módon 150 forintot csalt ki, de Viziák Magyar ellen a bűnvádi eljárást nem kérte.

A járőr tovább puhatolt és megállapította, hogy Heitzinger Kapos-Szekcsőn Eiler Frigyes-től 450 forintot csalt ki, kit Magyar és Heitzin-

ger junius havában szintén Budapestre feleáltak; ott neki egy uri embert — kit nagyságos úrnak czímeztek és kinek neve állítólag Lénárd János — bemutattak azzal, hogy ez készíti a pénzt. A 450 forintot a bandának átadta, mai napig sem látott abból egy krajczárt sem. Ez is panaszt emelt a banda ellen.

Innen Pinczehelyre ment a járőr, mert ott Farkas András és Kovács István még a mult évben pénzhamisítás gyanúja miatt pár napig fogva voltak s állítólag a tavaly keresett gép még most is birtokukban van. Az ezen gép után tartott kutatás eredményre nem vezetett, de itt a járőr megállapította, hogy Heitzinger és Magyar Pinczehelyen sok embert 100—600 frtig az ismert módon megcsalt, nevezetesen: Biró György 150 forint és egy 169 forintos kötelezés, Vécsei József 400 forint, Fülöp Pál és Sandi László 100—100 forintig lettek e gazemberek által megkoppasztva, míg Göögös János tamásii lakos 600 forint, Daczi Ferencz szintén tamásii lakos 150 forinttal fizette meg hiszékenységét. Ezen egyének nagyobb része panaszt nem emelt, mert félt, hogy bűnrészesség miatt őket is megbüntetik.

Némediben a járőr házkutatást tartott és Heitzingert letartóztatta, ki a terhére rótt és más hasonló csalásait beismerte.

Innen a járőr Tengödre ment, hol Kuczor Jó-

zsefet letartóztatta. Ez beismerte, hogy Horváth Ferencz tengődi lakostól 120 forintot, Barkóczi Jánostól 330 forintot csalt ki olyformán, hogy Budapestről Schember Lajos özvegye czégtől egy másoló gépet hozatott 62 forintért, illetőktől pedig a már ismert módon a pénzt kicsalta.

Horváth Ferencz Kuczor ellen panaszt emelt, míg Barkóczi, kit a járőr a községházához hivattott, ijedtében megugrott.

Kuczor továbbá beismerte, hogy az említett és a csendőrök által Beberikánál megtalált gépet Magyar Ferencznek 600 forintért eladta. A letartóztatott egyének a Magyarnál volt 223 forinttal és a talált géppel együtt a sásdi járásbírósnak átadattak.

A járőr említett helyeken kívül Tab, Dunaföldvár, Szakál és ezek vidékén nyomozott és megtudta, hogy az egész vidék parasztsága ezen ál-pénzhamisító bandák által a legnagyobb mértékben és a legszemtelenebb módon pénzéből kifosztatik és hogy a nép föltétlenül hiszi, miszerint az illetők pénzt készítenek s vak bizalmuk és hitük annyira megy, hogy a pénzt sok esetben maguk viszik a banda tagjaihoz.

Tudomásul vette a járőr továbbá, hogy ezen banda utazó tagjai Budapestről a postán többször különböző helyekre kis — jól megvasalt — nehéz ládikákat kapnak, melyek tartalmát a nép nem ismeri. Ez is bizonyára egy fogása a ban-

dának, hogy a népet annál inkább tévútra vezesse és kizsákmányolhassa.

Az előadottakból kitűnik, hogy a vagyonbiztonságnak mily új és veszedelmes ellenségével állunk szemközt. Kitűnik továbbá, hogy ha ily bandák fondorlatai és üzelmei a legkiterjedtebb és legerélyesebb megelőző intézkedések által meg nem akadályoztatnak, a tanulatlan, hiszékeny, de egyúttal önző és kapzsi földműves nép nagy részét koldusbotra juttatják; másrészt pedig a népben a pénz könnyű szerzése utáni vágyat felkeltik, azt a munkától elidegenítik — egy szóval nemzetgazdasági és erkölcsi szempontból e bandák óriási és egyhamar nem pótolható károkat okozhatnak az országnak.

Tekintve, hogy ily bandák az ország különböző pontjain működnek, tehát el vannak terjedve és így óriási károkat okoznak, továbbá tekintve, hogy csalásaikat a pénzhamisítás ürüggye, tehát egy hivatalból üldözendő büntetendő cselekmény czíme alatt követik el, a csendőrségnek, ha tudomást szerez ily üzelmekről, a nyomozást mindannyiszor be kell vezetni, mert addig, míg a nyomozás ki nem deríti, hogy csatlókkal van dolga, a pénzhamisítókat üldözi. A nyomozás folyamán pedig akad elég megcsalt ember, a ki a csendőrség helyes és értelmes felvilágosítása folytán önként panaszt fog emelni a veszedelmes gazemberek egyik-másik tagja el-

len; midőn pedig megvan a sértett fél indítványa, e bandák nyomozása és üldözése a legnagyobb erélylyel keresztül viendő, hogy az ország szegény földműves népe e kemény csapástól minél előbb és mindenkorra megszabadíttassék.